

164688

İSTANBUL İLİNDE ZİHİN ÖZÜRLÜ VE OTİSTİK
ÇOCUKLARA HİZMET VEREN TÜM
VAKIFLARDA ÇALIŞAN VAKIF ÜYELERİNİN
VAKIF ÇALIŞMALARINA YÖNELİK
GÖRÜŞLERİ

Sezgin KARTAL
(Yüksek Lisans Tezi)
ESKİŞEHİR, 2002

İSTANBUL İLİNDE ZİHİN ÖZÜRLÜ VE OTİSTİK ÇOCUKLARA
HİZMET VEREN TÛM VAKIFLARDA ÇALIŞAN
VAKIF ÜYELERİNİN VAKIF ÇALIŞMALARINA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Sezgin KARTAL

YÛKSEK LİSANS TEZİ

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. E. Sema BATU

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Temmuz 2002

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

İSTANBUL İLİNDE ZİHİN ÖZÜRLÜ VE OTİSTİK ÇOCUKLARA HİZMET VEREN VAKIFLARDA ÇALIŞAN VAKIF ÜYELERİNİN VAKIF ÇALIŞMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Sezgin KARTAL

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temmuz 2002

Danışman: Yrd. Doç. Dr. E. Sema BATU

Bu araştırmanın amacı, İstanbul ilinde zihin özürlü ve otistik çocuklara hizmet veren vakıflarda vakıf çalışanlarının vakıf çalışmalarına yönelik görüşlerini almaktır. Niteliksel olarak desenlenen bu çalışmada farklı vakıflarda çalışan altı kişi ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler tümevarımsal veri analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Tümevarımsal veri analizi sonucunda temalar haline dönüştürülen veriler, araştırmanın bulgularını oluşturmuştur.

Bulgular vakıf çalışanlarının, vakıf çalışmalarını yeterli bulmadıklarını ve kendilerine birçok yeni hedef saptadıklarını göstermiştir. Okullarında özel eğitim öğretmeni sıkıntısı çektiklerini belirten vakıf çalışanları, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ve devletten çeşitli beklentiler içinde olduklarını belirtmişlerdir. Bulgular, vakıfların aile eğitimi, işe yerleştirme gibi konularda sistemli programları olmadığını göstermektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, vakıf çalışmalarına ilişkin çeşitli önerilerin geliştirilmesini sağlamıştır. Öneriler arasında en fazla göze çarpanı vakıfların, okullarında özel eğitim öğretmeni çalıştırması önerisidir. Ayrıca, vakıflarda aile eğitimi ve iş eğitimine yönelik sistemli programların uygulanması da öneriler arasında yer almaktadır.

ABSTRACT

THE OPINIONS OF MEMBERS OF ALL NON-PROFIT ORGANIZATIONS ABOUT THE SERVICES PROVIDED TO CHILDREN WITH MENTAL RETARDATION AND AUTISM IN ISTANBUL

Sezgin KARTAL

Department of Special Education

Anadolu University, Institute of Educational Sciences, July, 2002

Supervisor: Ass. Prof. E. Sema BATU

The purpose of the present study was to analyze the opinions of people who were working in non-profit organizations for children with mental retardation and autism about the services provided in Istanbul. The study was designed qualitatively and semi-structured interviews were conducted with six participants working in six different non-profit organizations. The data of the interviews were analyzed inductively. As a result of the inductive analyses, many themes were formed from the data.

The findings of the study revealed that the people working in the organizations were not satisfied with the services provided by the organizations and that they set many new purposes for future applications. The participants also indicated that there was a shortage of special education teachers in the schools affiliated with their organizations and that they had many expectations from the Ministry of Education and government about the services they provide. The findings also revealed that there was a lack of systematic programs about parent training and job placement.

The findings of the study provided many suggestions about the services provided by the non-profit organizations for children with mental retardation and autism. The most recognized suggestion derived from the findings was that the schools affiliated with the organizations should hire special education teachers. Moreover, systematic programs should be used for parent training and vocational skills training at the schools affiliated with the non-profit organizations.

DEĞERLENDİRME KURULU VE ENSTİTÜ ONAYI

Sezgin KARTAL'ın "İstanbul İlinde Zihin Özürlü ve Otistik Çocuklara Hizmet Veren Tüm Vakıflarda Çalışan Vakıf Üyelerinin Vakıf Çalışmalarına Yönelik Görüşleri " başlıklı Özel Eğitim Anabilim Dalı, Zihin Engelliler Öğretmenliği Yüksek Lisans tezi 12.07.2002 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı-Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Y.Doç.Dr. E. Sema BATU

Üye : Doç.Dr. Yıldız UZUNER

Üye : Y.Doç.Dr. Mehmet GÜLTEKİN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2002

Prof.Dr. Coşkun BAYRAK
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Özürlü bireylerin eğitimi ülkemizde giderek önem kazanmaktadır. Bu durum özürlülere hizmet veren kurumları gündeme getirmektedir. Özürlülere hizmet veren kurumlardan biri de vakıflardır.

Vakıflar özürlüler alanında yoğun bir şekilde hizmet vermektedirler. Vakıfların özürlülerle ilgili yoğun çalışmalarına rağmen, vakıf çalışmalarıyla ilgili çok az çalışma yapılmıştır. Vakıfların özürlülerle ilgili çalışmalarının ortaya konması, sorunlarının belirlenmesi ve önerilerinin alınmasının gerekliliğine inanılarak bu araştırma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın gerçekleştirilmesinde bir çok kişi ve kurumun katkısı olmuştur. Öncelikle tez çalışmam sırasında beni destekleyen ve motive eden, hem manevi hem akademik olarak hiç yardımını esirgemeyen danışmanım Ydr. Doç. Dr. Sema BATU'ya içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmaya katılmada istekli olan ve bana görüşmeleri yapmamda yardımcı olan ve çok değerli bilgiler veren vakıf çalışanlarına sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma sürecinde sorularımızı içtenlikle yanıtlayan ve bize fikirleriyle katkıda bulunan hocam Doç. Dr. Yıldız UZUNER'e teşekkür ederim.

Gerek yüksek lisans derslerim sırasında gerekse tez çalışmam sırasında beni her zaman sıcak karşılayan ve Engelliler Araştırma Enstitüsü olanaklarından yararlanmamı sağlayan, Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü'nün tüm personeline teşekkür ederim.

Ayrıca eğitimimin her aşamasında gerek maddi gerekse manevi olarak beni destekleyen ve rahat bir çalışma ortamı sağlayan Zihinsel Engellilere Destek Derneği'nin tüm üyelerine teşekkür ederim.

Tezi okuyarak yazım hatalarını düzelten ve fikirleriyle katkıda bulunan Öğr.Gr. Çimen ACAR'a teşekkür ederim.

Bu çalışmalarını yapabilmem için gerekli manevi desteği sağlayan aileme sonsuz teşekkür ederim. Beni her zaman destekleyen ve rahat bir çalışma ortamını sağlayan eşim PAKİZE'ye ilgi ve anlayışından dolayı teşekkür ederim.

Sezgin KARTAL

Eskişehir, 2002

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
JÜRİ ve ENSTİTÜ ONAYI.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZGEÇMİŞ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv

BÖLÜM 1

GİRİŞ.....	1
1.1. Zihin Özürlü Bireyler.....	2
1.1.1. Zihin Özürlü Bireylerin Sınıflandırılması.....	3
1.1.2. Zihin Özürlü Bireylerin Yaygınlığı.....	3
1.2. Otistik Bireyler.....	4
1.2.1. Otistik Bireylerin Yaygınlığı.....	4
1.3. Türkiye’de Zihin Özürlü ve Otistik Bireylere Hizmet Veren Kurumlar.....	5
1.4. Zihin Özürlü ve Otistik Bireylere Hizmet Veren Dernek ve Vakıflarla İlgili Çalışmalar.....	6
1.5. Amaç.....	8
1.6. Önem.....	9
1.7. Sınırlılıklar.....	9

BÖLÜM 2

YÖNTEM.....	10
2.1. Araştırmanın Modeli.....	10
2.2. Verilerin Toplanması Süreci.....	11
2.2.1. Görüşme Sorularının Oluşturulması.....	11
2.2.2. Görüşme Soruları.....	12
2.2.3. Pilot Görüşme.....	12
2.2.3. Görüşmelerin Yapılması.....	12
2.3. Görüşmecisi.....	13

2.4. Araştırmanın Yapıldığı Vakıflar.....	13
2.5. Araştırmaya Katılan Vakıf Çalışanlarının Özellikleri.....	14
2.5.1.Araştırmaya Katılan Vakıf Çalışanlarının Belirlenmesi.....	14
2.5.2.Araştırmaya Katılan Vakıf Çalışanlarının Özellikleri.....	15
2.6. Verilerin Toplanması.....	16
2.6.1. Veri Toplama Programı.....	16
2.6.2. Görüşmeler.....	17
2.7. Verilerin Analiz Edilmesi.....	18
2.7.1. Verilerin Dökümü.....	18
2.7.2. Verilerin Tümevarım Yoluyla Analiz Edilmesi.....	19
2.7.2.1. Kategorilerin ve Kodların Oluşturulması.....	19
2.7.2.2. Verilerin Kodlanması.....	20
2.7.2.3. Kodlanan Verilerin Dosyalanması.....	21
2.7.2.4.Temaların Oluşturulması.....	21

BÖLÜM 3

BULGULAR.....	22
3.1. Vakıf Hizmetleri.....	22
3.1.1. Aile Eğitimi.....	22
3.1.1.1. Bir Defa Aile Eğitimi Yaptık.....	23
3.1.1.2. Aile Eğitimi Konuları.....	23
3.1.1.3. Aileyi Bilgilendirme.....	24
3.1.1.4. Aile Eğitiminin Yapılış Şekli.....	25
3.1.1.4. Aile Eğitimi Yapmıyoruz.....	26
3.1.2. Sosyal Uyum	27
3.1.2.1. Geziler Yapılması.....	27
3.1.2.2. Film İzlenmesi.....	27
3.1.2.3. Kamp Çalışmalarının Yapılması.....	27
3.1.2.4. Piknik Düzenlenmesi.....	27
3.1.2.5.Sosyalleşmenin Desteklenmesi.....	28
3.1.2.6. Yaş Gruplarının Oluşturulması.....	28
3.1.3. Psikolojik Destek Çalışmaları.....	28
3.1.3.1. Önceki Yıllarda Yapılan Psikoterapi Çalışmaları.....	28

3.1.3.2. Destek Gruplarının Düzenlenmesi.....	28
3.1.3.3. Psikoloğa Danışılması.....	29
3.1.3.4. Deneyimli Ailelerle Doğal Paylaşım Sağlanması.....	29
3.1.4. Zihin Özürlü ve Otistik Çocukların İşe Yerleştirilmesi.....	29
3.1.4.1. İşe Yerleştirme Öncesi Yapılan Hazırlıklar.....	29
3.1.4.2. İşe Yerleştirme Çalışması Yapanlar.....	29
3.1.4.3. İşe Yerleştirilen Çocukların Özellikleri.....	30
3.1.4.4. Zihin Özürlü ve Otistik Çocukların Gidecekleri Ortam.....	30
3.1.4.5. İşe Yerleştirilecek Çocukların Takip edilmesi.....	31
3.1.4.6. İşe Yerleştirilen Çocukların Aileleri.....	31
3.1.4.7. Yapılan İşin Niteliği.....	31
3.1.4.8. Devlet Özürlü Birey Çalıştırmayı Teşvik Etmeli.....	32
3.1.4.9. İşe Yerleştirme Çalışması Yapmayanlar.....	32
3.1.5. Vakfın Zihin Özürlü Ve Otistik Bireylere Sağladığı Eğitim Hizmetleri.....	32
3.1.5.1. Öğrencilere Sağlanan Eğitim.....	33
3.1.5.2. Eğitim Danışmanının Olması.....	34
3.1.5.3. Eğitimcinin Part Time Çalışması.....	34
3.1.5.4. Kullanılan Eğitim Programları.....	34
3.1.5.5. Öğretmenlerle Hizmet İçi Eğitim Yapılması.....	35
3.1.5.6. Eğitimde Davranışçı Yöntemin Kullanılması.....	35
3.1.5.7. Seviye Tespitine Yer Verilmesi.....	35
3.1.5.8. Eğitimde Hedeflerin Olması.....	35
3.1.5.9. Eğitim Çalışmalarına Ailelerin Ortak Edilmesi.....	36
3.1.5.10. Eğitimde Gelişmelerin Kaydedilmesi.....	36
3.1.6. Sempozyum Düzenleme.....	37
3.1.6.1. Sempozyum Düzenleme Amaçları.....	37
3.1.6.2. Sempozyum Düzenleme Sıklığı.....	37
3.1.6.3. Sempozyumların Faydaları.....	38
3.1.6.4. Sempozyumlarda Hedef Kitle Aileler.....	38
3.1.6.5. Sempozyum Konuları.....	39

3.1.7. Vakıflarda Sağlanan Diğer Hizmetler.....	40
3.1.7.1. Burs/Ücretsiz Hizmet Sağlanması.....	40
3.1.7.2. Toplumun Eğitilmesi.....	40
3.1.7.3. Ailelere Sağlanan Hizmetler.....	41
3.1.7.4. Öğrencilere Sağlanan Hizmetler.....	42
3.1.7.5. Eğitim Danışmanlığı Alma.....	43
3.1.7.6. Personel İstihdamı.....	43
3.1.7.7. Okul Tefrişatı.....	43
3.1.7.8. Arşiv Oluşturma.....	43
3.2. Vakıf Okullarının Özellikleri.....	44
3.2.1. Okulun Fiziki Yapısı.....	44
3.2.2. Okulun İdari Yapısı.....	44
3.2.3. Personel.....	45
3.3. Vakıf Okullarına Çocukları Devam Eden Ailelerin Özellikleri.....	45
3.3.1. Ailelerin Çocuklarına Karşı Tutumları.....	46
3.3.2. Ailelerin Genel Özellikleri.....	47
3.4. Vakıf Okullarına Devam Eden Öğrencilerin Özellikleri.....	47
3.4.1. Otistik Öğrencilerin Sağlık Özellikleri.....	48
3.4.2. Öğrencilerin Olumlu Özellikleri.....	48
3.4.3. Öğrencilerin Olumsuz Özellikleri.....	49
3.4.4. Kuruma Devam Eden Öğrenciler.....	49
3.4.5. Zihin Özürlü ve Otistik Çocukların Genel Özellikleri.....	50
3.5. Vakıf Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Özellikleri.....	51
3.5.1. Okulda Çalışan Öğretmenler.....	51
3.5.2. Öğretmenlerimiz Özel Eğitime Yakın Branşlardan.....	51
3.5.3. Öğretmenlerin Mesleki Deneyimleri.....	52
3.6. Vakıfların Kuruluşları.....	52
3.6.1. İktisadi İşletme Kuruldu.....	52
3.6.2. Devletle İşbirliği Yapıldı.....	53
3.6.3. Bağış Alındı.....	53
3.6.4. Bürokratik Engeller Aşıldı.....	53
3.6.5. Yerel Yönetimden Destek Alındı.....	53
3.6.6. Okul Devlete Devredildi.....	54
3.6.7. Öğretmenler Eğitime Alındı.....	54

3.6.8. Fiziki Şartlar İyileştirildi.....	54
3.7. İleriye Yönelik Hedefler.....	54
3.7.1. Okul Açma.....	54
3.7.2. Yatılı Kurum Açma.....	54
3.7.3. İş Eğitim Merkezi Açma.....	55
3.7.4. Burs Verme.....	55
3.7.5. Korumalı Yaşam Alanı Açma.....	55
3.7.6. Çocukları İşe Yerleştirme.....	55
3.7.7. Toplumun Bilinçlenmesini Sağlamak.....	56
3.7.8. Okuldaki Çalışmaları Zenginleştirmek.....	56
3.8. Vakıflarla İlgili Sorunlar.....	57
3.8.1. Vakfın Mali Problemleri Var.....	58
3.8.2. Özel Eğitimin Maliyeti Yüksek.....	58
3.8.3. Kültürden Kaynaklanan Sorunlar.....	58
3.8.4. Devlette Bürokratik Engeller Çok.....	58
3.8.5. Milli Eğitim Bakanlığı İle İlgili Hususlar.....	58
3.8.6. İstanbul'da Özel Eğitim Bölümü Yok.....	59
3.8.7. Konuşma Uzmanları.....	60
3.8.8. Özürlüler ve İş.....	60
3.9. Vakıflar ve Devlet.....	61
3.9.1. Devlet Vakıfların Etkin Olmasından Korkuyor.....	61
3.9.2. Devlet Yatılı Kurumların Denetimini Vakıflara Vermeli.....	61
3.9.3. Devlet Özürlü Çalıştırmayı Teşvik Etmeli.....	62
3.9.4. Devlet Atama Yapamıyor.....	62
3.9.5. Devlet Hakkımız Olan Parayı Vermiyor.....	62
3.9.6. Devlet Artık Sivil Toplum Örgütlerinin Öne Çıkması Gerektiğini Görüyor.....	62

BÖLÜM 4

TARTIŞMA.....	63
4.1. Öneriler.....	67
4.1.a. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	67
4.1.b. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	68

EKLER.....	69
EK 1.....	71
EK 2.....	72
Ek 3.....	76
KAYNAKÇA.....	79

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Özürli bireylerin eğitimi son yıllarda giderek önem kazanmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkeler, özürli bireylerin eğitimi ve bakımı için olanaklarını seferber etmektedirler. Bu gelişmelerin ışığında Türkiye’de de özürli bireylerin eğitimi konusuna gün geçtikçe daha fazla önem verilmektedir.

Özürli bireylere verilen eğitim 1952-53 öğretim yılında Ankara’da açılan iki özel alt sınıfla başlamıştır (Özsoy, Özyürek ve Eripek, 1994). Daha sonra ulaşılan bilgilere göre ise, 1988-89 öğretim yılında özel alt sınıf sayısı 711’dir. Benzer gelişmeler özel eğitim personeli yetiştirme konusunda da görülmektedir. İlk özel eğitim öğretmeni yetiştirmeye 1952-53 ders yılında Gazi Eğitim Enstitüsü’nde açılan özel eğitim şubesiyle başlanırken, geçen elli yıl içerisinde özel eğitim bölümü olan üniversitelerin sayısı dokuzaya yükselmiştir.

Ülkemizde özürli bireylerin eğitimlerinin kimin tarafından ve nasıl gerçekleştirileceği kanunlarla belirlenmektedir. 1983 yılında çıkan “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu”nda özürli bireylerin eğitiminin devlet tarafından yapılacağı vurgulanmaktadır.

Öte yandan, II. Dünya Savaşı’ndan sonra batı dünyası demokrasiler oluşturmak için çaba sarfetmeye başlamıştır. Bu tarihten itibaren Avrupa’da sivil toplum kuruluşlarının toplumun her alanında kendini hissettirdiği görülmektedir (Turan, 1998).

Dünyadaki bu değişime paralel olarak Türkiye’de de önemli değişimler olmuştur. Gönüllü kuruluşların sayısı artmış ve ekonomik olarak tüm yük devletin üzerine bırakılmak yerine sorumluluklar sivil toplum örgütlerince paylaşılmaya başlanmıştır (Turan, 1998). Bu gelişmeler, sivil toplum örgütlerinin Türkiye’de her alanda etkin rol oynamaya başlamalarını sağlamıştır.

Özürli bireylerle ilgili olarak da benzer gelişmeler söz konusudur. 1990’lı yıllardan itibaren, sivil toplum örgütleri olan dernek ve vakıfların özürli bireylerin eğitiminde rol almaya

başladıkları görülmektedir. 1997 yılında yürürlüğe giren 573 sayılı “Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”de dernek ve vakıfların özürlü çocukların eğitimine doğrudan katılabileceği vurgulanmaktadır. 22.11.2001 tarihinde kabul edilen Türk Medeni Kanunu’nda dernek ve vakıfların tanımları son halini almıştır. Buna göre dernek; “en az yedi gerçek kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı paylaşmak üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır” (Türk Medeni Kanunu, 2001). Aynı kanunda vakıf ise şöyle tanımlanmaktadır; “Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır” (Türk Medeni Kanunu, 2001).

Günümüzde başta özürlü yakınlarının kurduğu dernek ve vakıflar olmak üzere konuyla ilgili tüm sivil toplum örgütleri özürülüler alanında etkin bir şekilde çalışmaktadırlar. Her geçen gün bu alanda çalışan dernek ve vakıfların sayısı artmakta, böylelikle daha fazla sayıdaki özürlü bireylere ve ailelerine hizmet sağlanmış olmaktadır.

Özürlü bireylere hizmet veren sivil toplum örgütlerinden sadece otistik ve zihin özürlü bireylere hizmet veren vakıfların çalışmaları araştırmanın temelini oluşturduğundan, aşağıdaki açıklamalara yer verilecektir:

1.1. Zihin Özürlü Bireyler

Zihin özürlü bireyler söz konusu olduğunda pek çok farklı tanım karşımıza çıkmaktadır. Eripek (1996, s.9.) çalışmasında zihin özürlülüğü, Amerikan Zeka Geriliği Derneği'nin (American Association on Mental Retardation, 1992) tanımını esas alarak şu şekilde tanımlamıştır:

“Geri zekahlık, hali hazırdaki işlevlerde önemli sınırlılıkları göstermektedir. Bu, zihinsel işlevlerde önemli derecede normal altı, bunun yanı sıra uyumsal beceri alanlarından (iletişim, özbakım, ev yaşamı, sosyal beceriler, toplumsal yararlılık, kendini yönetme, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceriler, boş zaman ve iş) iki ya da daha fazlasında sınırlılıklar gösterme durumudur.”

Zihin özürlü bireylerde temel yetersizlikler, bilişsel ve nörolojik işlevlerde, algısal ve duyuşsal keskinlikte, ifade edici ve alıcı dil becerilerinde, davranışlarda ya da motor işlevlerde ortaya çıkabilmektedir. Bir ya da birden fazla yetersizlik çocuğu etkileyebilmektedir (Sucuoğlu, 1997).

1.1.1. Zihin Özürlü Bireylerin Sınıflandırılması

Zihin özürlü bireyler çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. Türkiye’de 18 Ocak 2000 tarihli resmi gazetede yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (MEB, 2000) zihin özürü dört sınıfa ayrılmıştır:

Hafif Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği: Bireyin temel okuma-yazma ve sayma becerilerini kazanmasında ortaya çıkan gecikme durumunu,

Orta Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği: Bireyin, gecikmeli bir konuşma ve dil gelişimi, sosyal, duyuşsal, veya davranış problemleri ile temel okuma-yazma ve sayma becerilerini kazanmasında ortaya çıkan gecikme durumunu,

Ağır Düzeyde Zihinsel Öğrenme Yetersizliği: Bireyin, ciddi biçimde konuşma ve dil gelişimi güçlüğü, sosyal, duyuşsal veya davranış problemleri ile temel öz-bakım becerilerini öğrenmesinde ortaya çıkan gecikme durumunu, ve

Klinik Bakıma Gereksinim Nedeniyle Öğrenme Yetersizliği: Ciddi biçimde zihinsel ve birden fazla yetersizliği nedeniyle bireyin, eğitim-öğretim kurumlarından doğrudan yararlanamama durumunu ifade eder.

1.1.2. Zihin Özürlü Bireylerin Yaygınlığı

Dünya sağlık örgütü, gelişmekte olan ülkeler için özürülük oranının %12 olduğunu öngörmektedir. Türkiye’de özürü sayısının 1997 nüfus sayımına göre yedi milyon olduğu tahmin edilmektedir. Zihin özürlü bireylerin bu sayı içindeki oranlarının %2.8 olduğu kabul edilmektedir. Bu oranlara göre Türkiye’de 210.000’e yakın zihin özürlü birey olduğu öngörülmektedir (İstanbul Çocuk Kurultayı Raporu, 2000; Kırcaali-İftar, 1998).

1.2.Otistik Bireyler

Otizm söz konusu olduğunda da pek çok tanım karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri de; “Otizm yaşamın ilk üç yılı içinde ortaya çıkan ve yaşam boyu devam eden bir özrürlük durumudur” (Korkmaz, 2000, s.19).

Otistik bireylerde, iletişim ve sosyal etkileşim yetileri şiddetli bozukluk gösterir ve gelişmede bir uyumsuzluk ortaya çıkar. Dil gelişiminde ciddi bir gecikme vardır. Otistik özellik gösteren çocuklarda takıntılı, tekrarlayıcı davranışlar, ilgi alanının kısıtlılığı ve darlığı söz konusudur. Otistik özellik gösteren çocuklar, çevrelerindeki insanlara karşı ilgisizdirler; kişilerle göz göze gelmek ya da uzanıp nesnelere almak istemezler (Kayaalp, 2000; Korkmaz; 2000; Öztürk, 1994; Turstin, 1995).

Kayaalp (2000) otizmin özelliklerini şöyle sıralamaktadır: a)Dil gelişiminde ciddi bir gecikme, b) Sosyal ilişkileri anlamakta ve bu tarz ilişkiler kurmakta güçlük çekme, c) Duyusal uyarılara garip tepkiler, d) Zihinsel fonksiyonlarda belirsiz yapılar, e) Çok kısıtlı konulara ve faaliyetlere ilgi duyma, f) Rutinin bozulmasına karşı aşırı tepki.

Korkmaz’a (2000, s.40) göre otizm “zihinsel özür gibi sınıflandırılmamaktadır, geniş bir yelpaze gibi düşünülmektedir. Bu yelpazede otizmin en ağırdan en hafife doğru giden formları olduğu kabul edilmektedir”.

1.2.1. Otistik Bireylerin Yaygınlığı

Türkiye’de otistik bireylerin yaygınlığı üzerine yapılmış bir araştırma yoktur. Ancak dünya literatüründe her onbin (10.000) doğumun dördünde görüldüğü ve erkeklerde kızlara oranla dört kat fazla rastlandığı bilinmektedir (Kayaalp, 2000). Bir başka çalışmada ise otistik bireylerin yaygınlığı ve otizmin nedenleri şu şekilde ifade edilmiştir:

“Bazı araştırmalara göre ise otizmin görülme sıklığı 500 doğumda birdir. Zaman içinde, görülme sıklığında izlenen bu artış için farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre çevre kirliliği, radyasyon, beslenme alışkanlıklarının değişmesi gibi nedenlerle hastalığın giderek arttığı savunulmaktadır. Diğer bir görüşe göre hastalık artık daha iyi

tanınmakta ve hafif formlarının da bu sayıya eklendiği için sıklık oranı artmış görünmektedir” (Korkmaz, 2000 s.42).

1.3. Zihin Özürlü ve Otistik Bireylere Hizmet Veren Kurumlar

Zihin özürlü ve otistik bireylere hizmet veren kurumlar çıkarılan kanunlar ve kanun hükmünde kararnamelerle belirlenmiştir. 1983 yılında kabul edilen 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu”nda özürlü bireylere hizmet veren kurumlar; (a) Rehberlik ve araştırma merkezleri, (b) Okul rehberlik hizmetleriyle ilgili birimler, (c) Resmi ve özel ilköğretim ve ortaöğretim kurumları, (d) Yatılı özel eğitim okulları, (e) Gündüzlü özel eğitim okulları ve sınıfları ve (f) İş okulları ve iş eğitim merkezleri olarak sıralanmıştır. Bunlara özel eğitim kurumlarıyla ilgili aşağıdaki ifadeler Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu’nda yer almaktadır: ek olarak, özel

Ayrıca “gerçek ve tüzel kişiler özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi ve öğretimi için, 625 sayılı özel eğitim kurumları kanunundaki esaslara uygun olarak özel okullar ve sınıflar açabilirler” maddesi eklenecek özürlü bireylerin resmi olmayan kurumlarda da eğitim alabileceği ifade edilmiştir. (1983, s. 5).

1997 yılında yürürlüğe giren 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 23.maddesinde “Bakanlık tarafından, 625 sayılı özel eğitim kurumları kanununa açılmış ve hisselerinin tümü kamu yararına çalışan dernek ve vakıflara ait özel eğitim okul ve kurumlarının hizmetlerinin niteliğini yükseltmek ve öğrencilere olan maliyetini düşürmek amacıyla; bu okul ve kurumlara eğitim-öğretim hizmetleri sınıfında personel, program gibi destekler sağlanabilir” ibaresine yer verilerek dernek ve vakıfların da özürlü çocukların eğitimine doğrudan katılabileceği vurgulanmıştır.

Sivil toplum örgütlerinin özürlülerin eğitiminde etkin rol alabilecekleri Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu’nda yer aldıktan sonra bu örgütlerin önemi, gerek akademik gerekse siyasi çevrelerce sıkça vurgulanmaya başlanmıştır (Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2000a). Adı geçen kanunun kabulünden sonra dernek ve vakıflar, özürlülerin eğitiminde giderek daha fazla yer almaya başlamıştır. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı’nın 2000 yılı verilerine göre Türkiye’de zihin özürlü ve otistik bireylere hizmet veren dernek ve vakıf sayısı 72’dir. Bunlardan 51’i dernek, 21’i vakıftır (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2000b).

1999 yılında yapılan I. Özürlüler Şurası'nda alınan kararlardan birisi "özürlülerin tedavi ve rehabilitasyonu sürecinde, devlete bağlı kurumlar ve şu an Türkiye'de var olan üniversite, vakıf, dernek ve özel işletmeler düzeyinde yürütülen hizmetlerin niteliğinin artırılması, çeşitlendirilmesi ve özürlüler yararına düzenlenmesi şarttır" şeklinde olmuştur. Bu kararda görüldüğü gibi artık dernek ve vakıflar tedavi ve rehabilitasyon sürecinde yer almakta ve dernek ve vakıfların niteliğinin artırılmasından söz edilmektedir.

1.4. Zihin Özürlü ve Otistik Bireylere Hizmet Veren Dernek ve Vakıflarla İlgili Çalışmalar

Dernek ve vakıfların zihin özürlü ve otistik bireylerin eğitiminde giderek artan bir şekilde yer alması, dernek ve vakıfların yaptığı çalışmalar ile ilgili araştırmaları gerekli kılmıştır. 1992 yılında Anadolu Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen "Engelliler İçin Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi"nde Türkiye'de özürlü bireylerin eğitiminde mevcut durum saptanmıştır. Zihin Engelliler İçin Eğitim Modelleri Geliştirme Alt Projesi'nde aşağıda sıralanan alt amaçlar belirlenmiştir:

- (a) Zihin engellilerin eğitiminde Türkiye'deki durum ve sorunları yasal düzenlemeler ve mevzuat açısından irdelemek, (b) Zihin engellilerin eğitiminde Türkiye'de eğitim ortamlarında durum ve sorunları nitelik yönünden incelemek, (c) Zihin engellilerin eğitiminde Türkiye'deki durum ve sorunları uygulanan yöntemler açısından tespit etmek, (d) Zihin engellilerin eğitiminde Türkiye'deki durum ve sorunları nicelik yönünden incelemek, (e) Zihin engellilerin eğitiminde Türkiye'deki durum ve sorunları personel açısından incelemek, (f) Zihin engellilerin eğitiminde Türkiye'deki durum ve sorunları kullanılan teknoloji açısından incelemek (1992, s.7).

Türkiye için model önerilmesi amaçlanan bu araştırmanın birinci aşamasının anket uygulaması boyutunda, ülke evren olarak seçilmiş ve evrenin tamamına ulaşılması amaçlanarak örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Ülke evren olarak seçilmiş ise de geri dönen anketler boyutunda evrenin tamamına ulaşamamıştır. Yazışmalar yoluyla zihin özürlülere hizmet verdiği saptanan sekiz özel kuruluş araştırmada yer almıştır. Söz konusu kuruluşlardan üçü vakıf olarak hizmet vermektedir. Araştırmaya katılan vakıfların amaçları şu şekilde ifade edilmiştir:

(a) Zihinsel yetersiz çocukları, özel eğitim yöntemleri ile kendi kendilerine yeterli duruma getirmek ve çevreye uyum sağlamalarına yardımcı olmak, (b) Zihinsel geriliğin nedenleri üzerinde durarak doğum öncesi ve doğum sonrasında ailelere ön bilgiler sunmak, (c) Zihinsel yetersiz çocukların sosyal ve moral kalkınmasına katkıda bulunacak çalışmalar yapmak, (d) Zihinsel yetersizlik sorunları üzerinde kamuoyunu aydınlatmak, (e) Zihinsel yetersiz çocuk ve yetişkinlerin sosyal güvencelerini sağlamak amacıyla Devlet katında girişimlerde bulunmak, (f) Zihinsel yetersiz çocuğu vakfın eğitim merkezine gönderme olanağı bulamayan ailelere dikkat edecekleri hususlar hakkında gereken bilgileri vermek, çocuğa nasıl davranması gerektiğini sunmak, aileyle işbirliği içinde gelişmeleri izlemek (1992, s.51).

Araştırmaya katılan vakıfların okullarında müdür, psikolog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimi uzmanı, usta öğretmen, atölye öğretmeni, beden eğitimi öğretmeni, hizmetli ve sekreter, görevli personel olarak yer almaktadır. Araştırmaya katılan vakıfların ikisinde aile eğitimi verildiği ortaya konmuştur. Ancak bu kurumlar bünyelerinde verilen aile eğitiminin sistemli bir programı olmadığını belirtmişlerdir. Araştırma için yapılan kaynak taramasında kurumların uyguladıklarını ifade ettikleri yöntemlerden yalnızca birinin doğrudan kaynaklarda yer aldığı görülmüştür. Ulaşan anket sonuçlarına göre de bu kurumlarda "Montesöri Yöntemi" ve "Portage Projesi" adlı eğitim yöntemlerinin benimsendiği görülmüştür. Ankete yanıt veren iki özel kuruluştaki toplam iki yönetici, beş psikolog, iki sosyal çalışmacı, bir özel eğitim öğretmeni, altı sınıf öğretmeni, iki yardımcı öğretmen, bir atölye öğretmeni, bir beden eğitimi öğretmeni bulunmaktadır.

Özürülüler İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan bir araştırmada ise (1999), özürülülere yönelik faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin (dernek ve vakıfların) mevcut durumları, örgütlenme düzeyleri, sorunları, ihtiyaçları gibi konularda bilgi toplamak ve veri tabanı oluşturmak amaçlanmıştır. Araştırmanın gerçekleştirilmesinde veri toplama aracı olarak anket uygulaması tekniğinden yararlanılmıştır. Anket çalışması sonucunda 223 adet sivil toplum örgütünden yanıt alınmıştır. Bunlardan 194'ü dernek, 29'u ise vakıftır. Ancak vakıflardan gelen 29 anket, sağlıklı veri analizinin yapılabilmesi için yeterli bulunamadığından araştırmada vakıflara ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılamamıştır.

Araştırmada derneklerle ilgili demografik bilgilerin toplanabilmesi için kurucu üyeler, dernek üyelerinin mesleği, derneğin yapısı, derneğin şubeleri, gelir kaynakları, derneğin

giderleri, bulunduğu binanın niteliği, derneğin bünyesinde varsa istihdam edilen kişi sayısı, derneğin bünyesinde yapılan eğitim, rehabilitasyon ve üretime yönelik merkezi olup olmadığı, belirlenmeye çalışılmıştır. Yine aynı araştırmada derneklerin uzun ve kısa vadeli hedefleri ve bu hedefleri gerçekleştirmek için belirledikleri projeleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Derneklerin hedeflerini tespit etmek için açık uçlu bir soru sorulmuştur. Soruya verilen cevaplar 25 kategoride toplanmıştır. Tüm derneklerin verileri incelendiğinde, derneklerin %16'sı "istihdam sorununun giderilmesi, korumalı işyerlerinin artması"nı hedef olarak belirtmişlerdir. Bunun dışında, "eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapmak" (%14), "araç-gereç ve yer eksikliklerinin giderilmesi" (%13), "özürlülere yönelik sportif etkinliklerin artırılması" (%9), "rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesi ve artırılması" (%9) ankete verilen diğer cevaplardır.

Eğitim ve rehabilitasyon merkezi olan derneklerin hedeflerine bakıldığında %21.4 oranında "araç-gereç, malzeme ve yer eksikliklerinin giderilmesi" ve yine %21.4 oranında "eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapmak" şeklinde ifade edilmiştir.

Türkiye'de zihin özürlü ve otistik bireylere hizmet veren vakıfların çalışmalarıyla ilgili az sayıda araştırma olmasının yanında, bu konuda niteliksel olarak yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmada, Türkiye'de zihin özürlü ve otistik bireylere hizmet veren vakıfların uygulamalarını örnekleyen, İstanbul ilindeki vakıfların çalışmalarının niteliksel olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

1.5.Amaç

Bu araştırmanın amacı, İstanbul ilinde zihin özürlü ve otistik bireylere hizmet veren vakıflarda çalışan vakıf üyelerinin, vakıf çalışmalarına yönelik görüşlerini almaktır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Vakıfınızın genel hizmetleri nelerdir?
2. Vakfınızda zihin özürlü ve otistik bireylerin ailelerine yönelik yapılan aile eğitimi çalışmaları nelerdir?

3. Vakfınızda zihin özürlü ve otistik bireylere yönelik yapılan eğitim çalışmaları nelerdir?
4. Vakfınızda yapılan panel ve sempozyum çalışmaları nelerdir?
5. Vakfınızda zihin özürlü ve otistik bireylerle çalışanlara uzman yetiştirmeye yönelik yapılan çalışmalar nelerdir?
6. Vakfınızda yapılan burs ya da parasal yardım sağlama gibi çalışmalar nelerdir?
7. Vakfınız kime yönelik okul açmaktadır?
8. Vakfınızda kimlere yönelik işe yerleştirme çalışması yapılmaktadır?

1.6. Önem

Sivil toplum örgütlerinin eğitimine katılımları her geçen gün artmaktadır. Buna paralel olarak sivil toplum örgütleri, özürülülerin eğitiminde de etkin bir şekilde yer almaya başlamışlardır. Günümüzde Türkiye'nin her ilinde özürülüler alanında çalışan dernek ve vakıflar bulunmaktadır. Buna karşın dernek ve vakıfların çalışmalarının bilimsel anlamda değerlendirildiği çalışmalar çok azdır. Bu konuda niteliksel çalışma ise bulunmamaktadır.

Bu araştırmada örneklem olarak İstanbul ilinde faaliyet gösteren vakıflar seçilmiştir. Araştırmanın sadece İstanbul ilindeki vakıflarla yapılmasının nedeni, aynı şehirde altı vakfa ulaşılabilmesi ve böylelikle bir şehirde alanla ilgili çalışma yapan tüm vakıfların çalışmaya katılımının sağlanmış olmasıdır. Bu araştırmadan çıkan sonuçların zihin özürlü ve otistik bireylere yönelik hizmet veren vakıfların çalışmalarına ışık tutacağı ve vakıfların bundan sonraki çalışmaları için katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca yeni kurulacak olan vakıflara da verilebilecek hizmetler ve nitelikleri açısından bir fikir vereceği düşünülmektedir.

1.7. Sınırlılıklar

1. Araştırma, kendileriyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarının görüşleriyle sınırlıdır.
2. Araştırmada ses kaydının yapılmasının vakıf çalışanlarının görüşlerini ifade etmelerini etkilemiş olabileceği düşünülebilir.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın yapıldığı vakıfların özellikleri, verilerin toplanması ve analiz edilmesi yer almaktadır.

2.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma, niteliksel araştırma yöntemi benimsenerek yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir.

“Niteliksel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma biçimidir. Niteliksel araştırmalar sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır” (Yıldırım ve Şimşek, 1999, s.19).

Niteliksel araştırmaların amacı sistematik bir yol izleyerek sorulara cevaplar bulmaktır. Niteliksel araştırmalarda sosyal ortamlar ve bu ortamlarda bulunan bireyler incelenerek sorulara cevaplar aramaya çalışılır (Berg, 1998).

Niteliksel araştırmalarda veriler çeşitli şekillerde toplanır; görüşmeler, görüşmelerin dökümleri, saha notları, görüntü ve ses kayıtları (Uzuner, 1999). Bu araştırmanın verileri ise görüşme çeşitlerinden “yarı yapılandırılmış görüşme” ile toplanmıştır.

Görüşme, kısaca belli bir amaçla yapılan sohbetlerdir. Bu sohbetlerde amaç bilgi toplamaktır (Berg, 1998).

Görüşmeler çeşitli biçimlerde sınıflandırılmaktadır. Bazı kaynaklar görüşme çeşitlerini ikiye ayırır; formal görüşme ve informal görüşme (Fitzgerald ve Cox, 1987). Bazı kaynaklar ise yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmelerden bahseder (Fontana ve Frey, 1994; Leedy, 1993). Bir başka gruplama şekli ise şöyledir: (a) Standardize edilmiş

görüşme (formal ya da yapılandırılmış), (b) Standardize edilmemiş görüşme (informal, yapılandırılmamış görüşme), (c) Yarı standardize edilmiş görüşme (yarı yapılandırılmış) (Babbie, 1995; Gorden, 1987; Nieswiadomy, 1993).

Batu'nun (2000, s.39) Gay ve Berg'e dayanarak belirttiğine göre yapılandırılmış görüşmelerde, görüşme yapılan kişilere benzer uyaranlar verilmeye çalışılır. Bu yolla cevapların birbiriyle karşılaştırılması olanaklı olur (Berg, 1998). Bu tür görüşmelerde, kendisiyle görüşülen kişilerden alınacak yanıtların tümü önceden hazırlanır. Önceden belirlenmiş sorularla kişinin araştırmanın konusuna ilişkin düşünce, tutum ve önerileri alınır.

Yapılandırılmamış görüşmelerde, yapılandırılmış görüşmelerin aksine sorular hazırlanmaz. Yalnızca konu başlıkları hazırlanır. Örneğin konu "öğretmenlerin sınıfta uyguladıkları ödüller" olarak belirlenmişse, ödül çeşitleri, ödül kullanma biçimleri, ödül kullanmanın yararları konu başlıklarını oluşturur. Soruları görüşmeci kendisiyle görüşülen kişinin anlattıklarından yola çıkarak sorabilir ya da görüşmeciye yönlendirebilir (Berg, 1998).

Yarı yapılandırılmış görüşmeler, yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler arasında yer alır. Bu görüşme türünde bir dizi soru hazırlanır ve sorular her görüşmeciye aynı sistematik ve sırayla sorulur. Bu tür görüşmelerde görüşmeci, kendisiyle görüşme yapılan kişiye gerektiğinde sorularla ilgili olarak ek açıklamalar yapabilir (Berg, 1998).

2.2. Verilerin Toplanması Süreci

Verilerin toplanması, niteliksel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılırken, katılımcılara izleyen bölümlerde yer alan sorular sorulmuştur.

2.2.1. Görüşme Sorularının Oluşturulması

Araştırmada vakıf çalışanlarına sorulacak soruların belirlenmesi amacıyla vakıf ve dernek tüzükleri incelenmiştir. Tüzük incelemesinin amacı sivil toplum örgütlerinden hangi faaliyetleri yapmalarının beklendiğini belirlemektir. Bu amaçla tüzüklerde yer

alan maddeler taranmış, dernek ve vakıfların yapmaları gereken faaliyetler belirlenmiştir. Tespit edilen bu maddelerden hareketle araştırma soruları oluşturulmuştur.

2.2.2. Görüşme Soruları:

1. Vakfınızda hangi hizmetler verilmektedir?
2. Vakfınızda yapılan aile eğitimi çalışmalarını anlatır mısınız?
3. Vakfınızda yapılan çocuklara eğitim desteği çalışmalarını anlatır mısınız?
4. Vakfınızda yapılan panel-sempozyum düzenleme çalışmalarını anlatır mısınız?
5. Vakfınızda yapılan uzman yetiştirmeye yönelik çalışmaları anlatır mısınız?
6. Vakfınızın burs-parasal yardım sağlama hizmetlerinin özelliklerini anlatır mısınız?
7. Vakfınızın okul açma çalışmalarını anlatır mısınız?
8. Vakfınızın işe yerleştirme çalışmalarını anlatır mısınız?

2.2.3. Pilot Görüşme

Araştırmacı, vakıf çalışanlarıyla görüşmelere başlamadan önce bir pilot görüşme yapmıştır. Pilot görüşmede araştırmacı, görüşme için ne kadar zaman gerektiği, soruların soruluş şekli ve sırası ve ek sorular sorulup sorulmaması ile ilgili alıştırmayı yapmıştır. Yapılan pilot görüşmeden sonra, soruların aynı şekilde ve sırayla sorulmasına karar verilmiştir.

2.2.4. Görüşmelerin Yapılması

Görüşme soruları belirlendikten sonra, sorular bir sıraya konmuş ve soruların belirlenen sırayla sorulması kararlaştırılmıştır. Görüşmenin başında görüşme yapılan kişilere vakfın yaptığı faaliyetlere ilişkin genel bir soru sorulmuş, daha sonra sorulara geçilmiştir. Eğer görüşme yapılan kişi ilk soruyu cevaplarken başka soruların cevaplarını vermişse, o soru kendisine sorulmamıştır. Eğer sorunun cevabı tam olarak alınamamışsa o soru tekrar sorulmuştur. Soruların sorulması sırasında görüşme yapılan kişi soruyu anlamamışsa, kendilerine yönlendirici olmayacak şekilde önceden belirlenen sonda sorularına yer verilmiştir (Bkz. Ek.3). Sonda soruları, sorulan sorunun tam

anlaşılması durumunda alternatif bir ifade ile görüşülen bireyin soruyu anlamasına yardımcı olan sorulardır (Şimşek ve Yıldırım, 2000).

2.3. Görüşmeci

Görüşmeci, İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü mezunudur. Halen İstanbul Özürlüler Merkezi'nde Psikolog olarak, ayrıca Zihinsel Engellilere Destek Derneği'nde eğitim koordinatörü olarak çalışmakta ve Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Zihin Engelliler Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı'na devam etmektedir.

2.4. Araştırmanın Yapıldığı Vakıflar

Yapılan inceleme sonucunda İstanbul'da zihin özürlü ve otistik çocuklara hizmet veren altı vakıf ve sekiz dernek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın niteliksel bir çalışma olması ve elde edilen verilere tümevarım analizi yapılacak olması nedeniyle araştırmaya sadece vakıflar dahil edilmiştir. Araştırmada yer alacak zihin özürlü ve otistik bireylere hizmet veren vakıflar belirlendikten sonra, sırasıyla vakıflar aranarak çalışmanın amacı telefonda kısaca açıklanmış ve vakıfla ilgili bilgi verebilecek vakıf çalışanından görüşme için randevu alınmıştır. Dolayısıyla altı vakıfta çalışan birer katılımcıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamındaki vakıfların üçü Anadolu yakasında hizmet verirken diğer üçü de Avrupa yakasında hizmet vermektedir.

Vakıflardan birinin, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olmayan vakıf okulu bulunmaktadır. Araştırmaya katılan vakıfların ikisi Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir devlet okulu bünyesinde çalışmalarını sürdürmektedir. Diğer üç vakıf ise okul şeklinde bir yapılanmaya gitmemiş, eğitim çalışmalarını vakıf merkezlerinde bireysel özel eğitim çalışması şeklinde yürütmekte olan vakıflardır. Vakıflara ilişkin demografik bilgiler Tablo 2.1.'de yer almaktadır.

Tablo 2.1. Vakıflara İlişkin Demografik Bilgiler

Vakıflar	Adres	Kuruluş Tarihi	Üye Sayısı	Kuruluş Amacı	Hizmet Verdiği Özur Gurubu
1.	Anadolu Yakası	1998	120	Eğitim ve Reh.	Zihin Özürlü Bireyler
2.	Anadolu Yakası	1997	198	Eğitim ve Reh.	Otistik Bireyler
3.	Anadolu Yakası	1994	22	Eğitim ve Reh.	Zihin Özürlü ve Otistik Bireyler
4.	Avrupa Yakası	1997	60	Eğitim ve Reh.	Zihin Özürlü ve Otistik Bireyler
5.	Avrupa Yakası	1998	29	Eğitim	Zihin Özürlü Bireyler
6.	Avrupa Yakası	1998	35	Eğitim ve Reh.	Zihin Özürlü ve Otistik Bireyler

Tablo 1 incelendiğinde, vakıfların üçünün Avrupa yakasında üçünün Anadolu yakasında olduğu görülmektedir. Vakıflardan dört tanesi zihin özürlü ve otistik bireylere hizmet verirken bir tanesi sadece otistik bireylere, bir tanesi de sadece zihin özürlü bireylere hizmet vermektedir.

2.5. Araştırmaya Katılan Vakıf Çalışanlarının Özellikleri

2.5.1. Araştırmaya Katılan Vakıf Çalışanlarının Belirlenmesi

Araştırmaya katılacak vakıfların belirlenmesinden sonra, söz konusu vakıflar telefonla aranarak, telefonda çalışma hakkında kısaca bilgi verilmiş ve randevu alınmıştır. Görüşme yapılan vakıf çalışanlarının ikisiyle araştırmacı, tanışıyor olmalarından dolayı, doğrudan kendilerini arayarak randevu almıştır. Geri kalan dört vakıf çalışanı için, vakıflar aranmış ve vakıftaki kişilerin yönlendirmesi sonucu görüşülecek kişi tespit edilmiştir. Görüşme yapmak için aranan kriter, görüşme yapılacak kişinin vakıf çalışanı olması ve vakıf çalışmaları hakkında yeterli bilgiyi sağlayabilmesidir.

Araştırmacı yaptığı ilk telefon görüşmesinde kendini tanıtmış ve araştırmanın amacını İstanbul'da zihin özürlü ve otistik bireylere yönelik hizmet veren vakıf üyelerinin, vakıf

çalışmalarına yönelik görüşlerini almak olarak açıklamıştır. Amaç belirlendikten sonra araştırmanın teybe kayıt edilecek görüşmeler yoluyla gerçekleştirileceği söylenmiştir. Görüşmeye katılmanın zorunlu olmadığı, tamamiyle gönüllülük esasına dayalı olduğu ifade edilmiştir.

Randevu alınıp görüşmenin yapılacağı ortamlara gidildiğinde, araştırmanın amacı tekrar söylenmiş ve kaset kayıtlarını araştırmacı ve alandan iki uzman dışında hiç kimsenin dinlemesine ya da dökümleri okumasına izin verilmeyeceği açıklanmıştır. Ayrıca araştırma sırasında her bir katılımcıya bir kod isim verileceği, böylelikle katılımcıların kimliklerinin de açıklanmamış olacağı kendilerine ifade edilmiştir.

Araştırmacı görüşmeye başlamadan önce, hazırlanmış olan sözleşmeleri imzalamaları için görüşmeye katılacak vakıf çalışanlarına vermiştir. Görüşülen ilk vakıf çalışanı, sözleşmeden bir tanesinin kendisinde kalmasını istemiştir. Dolayısıyla iki sözleşme imzalanmıştır. Daha sonraki görüşmelerin tümünde iki sözleşme imzalanarak biri katılımcıya verilmiş ve farklılık olması engellenmiştir.

2.5.2.Araştırmaya Katılan Vakıf Çalışanlarının Özellikleri

Araştırmaya altı vakıf çalışanı katılmıştır. Araştırmaya katılan vakıf çalışanlarının tamamı vakıflarında aktif olarak çalışmakta olan kişiler olup hepsi çalışmaya gönüllü katılmışlardır. Katılımcıların dördü erkek, ikisi bayandır. Araştırmaya katılan vakıf çalışanlarından dördünün özürülü çocuğu bulunmaktadır ve çocukları çalıştıkları vakfa devam etmektedir.

Katılımcıların kod isimleri ve vakıftaki görevleri Tablo 2.2.'de yer almaktadır.

Tablo 2.2. Vakıf Çalışanlarının Vakıftaki Görevleri

Kod İsim	Vakıftaki Görevi	Çalışma Süreleri
Fadime	Yönetici-Psikolog	Dört Yıl
Işık	Yönetici	Üç Yıl
Nasır	Yönetici-Psikiyatrist	Yedi Yıl
Bünyamin	Yönetici	Üç Yıl
Erdi	Yönetici	Üç Yıl
Ahmet	Psikolog	Bir Yıl

Tablo 2 incelendiğinde, görüşme yapılan vakıf çalışanlarından beşinin vakıfta yönetici, bir katılımcının ise psikolog olarak çalıştığı görülmektedir

2.6. Verilerin Toplanması

2.6.1. Veri Toplama Programı

Veriler 1 Haziran 2001 – 14 Haziran 2001 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler vakıf çalışanlarının uygun olduğu tarihlerde yapılmıştır.

Görüşme takvimi Tablo 2.3.'de yer almaktadır.

Tablo 2.3. Görüşme Takvimi

Kod İsim	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi	Kaset No
Fadime	01.06.2001	52 dk.	I
Işık	07.06.2001	86 dk.	II
Nasır	07.06.2001	36 dk.	III
Bünyamin	08.06.2001	78 dk.	IV
Erdi	14.06.2001	70 dk.	V
Ahmet	14.06.2001	40 dk.	VI

2.6.2. Görüşmeler

Araştırmaya katılan vakıf çalışanlarıyla telefonda yapılan görüşmede kendilerine uygun olan tarih ve saatler sorulmuş ve katılımcıların belirledikleri tarihlerde ve saatlerde görüşmeler yapılmıştır. Görüşmenin hemen başında araştırmanın amacı tekrar söylenmiş ve sözleşmeler imzalanmıştır.

Görüşmelerin beşi vakıf çalışanlarının çalışma odalarında, biri vakfın bahçesinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin tümü vakıf çalışanlarının çalışma saatlerinde gerçekleştiğinden görüşmeler zaman zaman bölünmüştür. Görüşme bölündüğünde kayıt işlemine ara verilmiş, daha sonra kalınan yerden devam edilmiştir.

Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından birebir gerçekleştirilmiştir. Her görüşme öncesinde araştırmacı tarafından, görüşme yapacağı vakıf çalışanına, araştırmanın; İstanbul'da zihin özürlü ve otistik bireylere yönelik hizmet veren vakıf üyelerinin vakıf çalışmalarına yönelik görüşlerini almak amacıyla yapıldığı yinelenmiştir. Vakıf çalışanlarının görüş ve önerilerini çok açık bir dille, çekinmeden aktarmalarının araştırmacı ve araştırmanın niteliği açısından çok önemli olduğu da ifade edilmiştir.

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanına, verilerin kayıt edilmesi ile ilgili olarak, verilerde bir eksiklik olmaması ve görüşmenin akışının bozulmaması için, görüşmenin kasede kayıt edileceği söylenmiştir. Ayrıca bu kayıtların ve dökümlerin araştırmacı ve

iki uzman dışında hiç kimse tarafından dinlenmesinin ya da okunmasının olanaklı olmayacağı bir kez daha ifade edilmiştir. Buna karşılık katılımcıların tümü, adlarının açıklanmasının ya da görüşmelerin dinlenmesinin kendileri açısından bir sakınca oluşturmadığını ifade etmişlerdir.

Görüşme sırasında vakıf çalışanlarına sekiz konuda toplam dokuz soru sorulmuştur. Gerektiğinde sonda sorularına yer verilmiştir. Genel konularda soru sorularak görüşmeye başlanmıştır. Katılımcı, genel konuyla ilgili soruya olumsuz yanıt verdiği zaman konunun alt soruları sorulmamıştır. Örneğin “vakfınızda aile eğitimi yapılıyor mu?” sorusuna katılımcı olumsuz yanıt verdiyse bu konunun alt soruları sorulmamıştır. Ayrıca katılımcılar daha önceki sorulara verdikleri cevaplarla birlikte bir başka sorunun cevabını da verdiyse, cevaplanmış soru sorulmayarak bir sonraki soruya geçilmiştir.

2.7. Verilerin Analiz Edilmesi

Verilerin analiz edilmesinde (a) verilerin dökümü ve (b) verilerin tümevarım yoluyla analiz edilmesi basamakları yer almaktadır. Her bir basamakta yer alan işlemler ve basamakların özellikleri aşağıda verilmiştir.

2.7.1. Verilerin Dökümü

Görüşmeler tamamlandıktan sonra, ses kayıtlarının yazıya döküm işlemine başlanmıştır. Kayıtların dökümü sırasında duyulan her konuşma duyulduğu şekliyle, hiçbir düzeltme yapılmadan ve görüşmeci-görüşülen sırasıyla yazılmıştır. Döküm işlemlerinin bitiminden sonra veriler bilgisayara belli bir form şeklinde yüklenmiş ve verilerin sunumunu kolaylaştırmak amacıyla her bir satıra satır numarası verilmiştir (Ek 2). Formda bulunan bölümler ve özellikleri şöyle açıklanabilir (Uzuner, 1999).

a. Bağlam Kayıtları: Yer, zaman, tarih, kişiler, sayfa no, gözlem no gibi bilgilerin yer aldığı bölümdür. Örneğin, Kaset No: 1, Kod İsim: Fadime, Görüşmeci: Sezgin, Tarih: 08.06.2000 gibi.

b. Betimsel Bilgiler: Görüşmenin dökümünün yer aldığı bölümdür.

c. Betimsel İndeks: Betimsel bilgilerdeki ayırt edici özelliklerin listesinin yer aldığı bölümdür.

d. Görüşmeci Yorumu: Araştırmacının betimsel bilgiler hakkında yargılarının, düşüncelerinin ve görüşlerinin yer aldığı bölümdür.

e. Genel Yorum: Yapılan görüşmenin ilişkili sayfası hakkında görüşmecinin genel yorumunun yer aldığı bölümdür.

2.7.2 Verilerin Tümevarım Yoluyla Analiz Edilmesi

Verilerin analizi tümevarım analizi tekniğiyle yapılmıştır. Batu'nun (2000, s.55) Patton'a dayanarak belirttiğine göre tümevarım analizi, analizin kategorilerinin, kodlarının ve temalarının tümüyle verilerden oluşturulması anlamına gelmektedir.

Bu araştırmada da elde edilen verilerden kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler, araştırmacının verilerden yola çıkarak oluşturduğu bilgilerdir.

2.7.2.1. Kategorilerin ve Kodların Oluşturulması

Verilerden kategoriler oluşturulması işlemine başlarken betimsel bilgilerin organize edilip kısaltılması gerekmiştir. Bunun için tüm dökümler ele alınmış ve her birine sayfa numarası verilmiştir. Numaralama sonunda toplam 168 sayfa veri elde edilmiştir. Numaralamanın ardından tüm veriler bir kez daha okunmuştur.

Okuma işlemi tamamlandıktan sonra veriler tekrar okunmuş ve okunurken olası kategoriler oluşturularak liste oluşturulmuştur. Her bir kategori, kullanım kolaylığı sağlaması amacıyla harflerle kodlanmıştır. Belirlenen kategoriler ve kodları aşağıdaki listede yer almaktadır.

Kategoriler ve Kodları

Kodlar	Kategoriler
VH	Vakfın Genel Hizmetleri
EH	Eğitim Hizmetleri
SU	Sosyal Uyum
AB	Aileyi Bilgilendirme
AE	Aile Eğitimi
PSD	Psikolojik Destek
S	Sempozyum
KŞ	Koşullar
TP	Toplum
D	Dönüt
DV	Devlet
AÖ	Ailelerin Özellikleri
OKY	Okulun Yapısı
UVY	Uzman Yetiştirme
İY	İşe yerleştirme
VKR	Vakfın Kuruluşu
MESP	Milli Eğitim Sisteminde Problemler
İYH	İleriye Yönelik Hedefler
UZİ	Uzman Yetiştirme
ÖĞ	Öğretmenler
ÖÖZ	Öğrencilerin Özellikleri

2.7.2.2. Verilerin Kodlanması

Tüm veriler okunup kategoriler ve kodlar listesi oluşturulduktan sonra verilerin başına dönülerek, uygun kodlar uygun satır, paragraf ya da sayfalara yerleştirilmiştir. Bu yerleştirme işlemi sırasında her kodun yanına daha önceden belirlenen sayfa numarası da yazılarak yeri kesinleştirilmiştir. Kodlama işlemi sırasında bazı yerlerde iki kod birden kullanılması gerekmiştir.

2.7.2.3. Kodlanan Verilerin Dosyalanması

Veriler uygun şekilde kodlandıktan sonra, bir kodlama klasörü oluşturulmuş ve bu klasöre, her birinin üzerinde bir kod yazılı olan şeffaf dosyalar yerleştirilmiştir. Kodlanan verilerden iki nüsha çoğaltılarak verileri kesme işlemine başlanmıştır. Kesme işleminde, her bir kodun verildiği satır ya da paragraf kesilmiştir. Kesilen veriler ilgili kodlama dosyalarına yerleştirilmiştir.

2.7.2.4. Temaların Oluşturulması

Verilerin dosyalanma işlemi tamamlandıktan sonra, temaların oluşturulmasına başlanmıştır. Temalar araştırmacının verilerden ortaya çıkarttığı kavramlardır (Bogdan ve Biklen, 1992). Temalar katılımcıların kullandıkları cümlelerden ve araştırmacının verilerde yer alan bilgilere dayanarak isimler vermesiyle oluşturulmuştur.

Araştırmacı kodlama dosyalarını ele alarak aynı başlık altında toplayabileceği verilere birer başlık vermiştir. Daha sonra bu başlıkların altına vakıf çalışanlarının konuşmalarından alıntılar yaparak bulgularını yerleştirmiştir. Bu işlem sonucunda elde edilen başlıklar temaları, alt başlıklar ise alt temaları oluşturmuştur.

Temalar ve alt temalar oluşturulduktan sonra, alandan bir uzman ve araştırmacı, tamamı 21 temadan oluşan kodlama dosyalarından rastgele seçilen ve toplam dosya sayısının 1/3'ü olan yedi kodlama dosyasıyla ilgili, birbirinden bağımsız olarak temalar ve alt temalar oluşturmuşlar, daha sonra elde ettikleri tema ve alt temaları karşılaştırmışlardır. Üzerinde çalışılan yedi dosyada araştırmacı ve uzman uzlaşma sağlamış ve araştırmacı tema ve alt tema oluşturma işlemine devam etmiştir. Temaların tamamının oluşturulması gerçekleştikten sonra ise, ikinci uzman tüm tema ve alt temalarla bir çalışma gerçekleştirmiştir.

İkinci uzman, yaptığı çalışmada, araştırmacı ve birinci uzman tarafından yapılan çalışmayı, daha yalın ve kolay anlaşılır bir şekil verebilmek amacıyla gözden geçirmiş ve araştırmacı ve birinci uzmanın oluşturduğu 21 temayı birleştirerek daha genel dokuz tema oluşturmuştur. Bu aşamalar sonunda veri analizi tamamlanmış ve araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Bu bölümde kendileriyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarının verdikleri bilgilerden elde edilen ve araştırmanın bulgularını oluşturan dokuz tema ve her bir temanın alt-temaları yer almaktadır. Araştırmanın bulgularını oluşturan dokuz tema şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Vakıf hizmetleri
2. Vakıf okullarının özellikleri
3. Vakıf okullarına çocukları devam eden ailelerin özellikleri
4. Vakıf okullarına devam eden öğrencilerin özellikleri
5. Vakıf okullarında çalışan öğretmenlerin özellikleri
6. Vakıfların kuruluşları
7. Vakıfları ileriye yönelik hedefleri
8. Vakıflarla ilgili sorunlar
9. Vakıflar ve devlet

3.1. VAKIF HİZMETLERİ

Çalışmaya katılan vakıf çalışanlarına vakıfların verdiği hizmetlerin neler olduğu sorulmuştur. Vakıf çalışanları bu soruya farklı cevaplar vermişlerdir.

3.1.1. Aile Eğitimi

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından üçü (Fadime, Erdi, Ahmet) vakıflarında aile eğitimi hizmeti verdiklerini ifade etmişlerdir.

3.1.1.1. Bir Defa Aile Eğitimi Yaptık

Vakıf çalışanlarından Işık ve Nasır, geçmişte bir defa aile eğitimi yaptıklarını bildirmişlerdir.

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Nasır, geçmişte bir defa aile eğitimi yaptıklarını ve bu çalışmanın “iki-üç aile ile” yapıldığını bildirmiştir (s. 35).

3.1.1.2. Aile Eğitimi Konuları

3.1.1.2.a. Kabullenme: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Ahmet, öncelikle kabullenme üzerinde çalıştıklarını, bununla birlikte babanın anneye “yükü eşit paylaşması” üzerinde durduklarını ifade etmiştir (s. 51-52).

3.1.1.2.b. Davranış Problemleri: Vakıf çalışanlarından Nasır, ise geçmişte yapmış oldukları aile eğitiminin konusunun davranış problemi olduğunu bildirmiştir.

3.1.1.2.c. Down sendromlu çocuklarda kalp problemleri: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Erdi, aile eğitimi konularından kalp problemlerini işlediklerini bildirmiştir. Kalp problemlerinin down sendromlu çocukların genel bir sorunu olduğunu ve aralarına katılan yeni aileleri düşünerek bu konuyu “tekrarlı toplantılar” yaparak işlediklerini bildirmiştir (s. 34-40).

3.1.1.2.d. Gelişim Alanları: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Ahmet, ailelere gelişim alanları konularında bilgi verdiklerini, ailelerin gereksinimlerine bağlı olarak, “kaba motor, ince motor hareketleri gibi spesifik konular” işlediklerini bildirmiştir (s.54-58).

3.1.1.2.e. Aileler Arası Paylaşım: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Ahmet, aile eğitimlerinde, daha önce eğitim almış aileleri kullandıklarını ve aileler arası “duygusal boşalimler” sağladıklarını bildirmiştir (s.86).

3.1.1.3. Aileyi Bilgilendirme

3.1.1.3.a. Yönlendirme Yapılması: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin ve Ahmet, aileleri yönlendirme çalışması yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Vakıf çalışanlarından Bünyamin, ailelerin her zaman problemlerle karşılaştıklarını, problemin niteliğine göre bazen aileyi hastaneye gönderdiklerini, bazen de eğitim danışmanının bazı önerilerde bulunduğunu ifade etmiştir. Bünyamin, “İşte Cerrahpaşa’da şu vardır, Marmara Üniversitesinde şu vardır vesaire falan filan onlarla temas kurun, bunla temas kurun diye böyle bir yardımlaşma oluyor” diyerek yönlendirme yaptıklarını ifade etmiştir (s.295-299).

3.1.1.3.b. Ailelerin Sorularının Cevaplanması: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Erdi, vakıf olarak her zaman gerek telefonda gerekse yüzyüze olmak üzere ailelerin sorularını cevapladıklarını, aileleri her konuda bilgilendirmeyi hedeflediklerini ifade etmiştir. Erdi, “hem görsel olarak soru işaretleri gideriyor hem de bilgi olarak” diyerek ailelere yardımcı olduklarını ifade etmiştir (s.88).

3.1.1.3.c. Aylık Toplantılarla Bilgilendirme Yapılması: Kendisiyle görüşme yapılan dört vakıf çalışanı (Erdi, Işık, Fadime, Nasır) aylık toplantılarla aileleri bilgilendirdiklerini ifade etmişlerdir.

Vakıf çalışanlarından Fadime her sınıf grubunun anneleri ile ayda bir toplantılar yapılarak her çocuğun durumunun konuşulduğunu ifade etmiştir. Fadime, bu toplantılarda “çocukların eğitimleri üzerinde topluca konuşulduğunu” belirtmiştir (s. 65-68).

Vakıf çalışanlarından Erdi, düzenledikleri aylık toplantılarla ailelere bilgiler verdiklerini, toplantılarda bir uzmanın belli bir konuda sunum yaptığını, ardından ailelerin uzmana sorular sorduklarını ifade etmiştir.

Vakıf çalışanlarından Nasır ise, yaptıkları toplantıların “veli toplantısı” niteliğinde olduğunu ifade etmiştir (s.82)

3.1.1.3.d. Evde Tekrarın İstenmesi: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Fadime, öğrencinin kaydettiği gelişmelerden ailelerin haberdar edilmesi için defter kullandıklarını ifade etmiştir. Fadime, bütün öğretmenlerin evde çalışılmasını istedikleri ödevleri defterlere yazdıklarını annelerin de öğretmene birşeyler iletmek istediğinde bu defteri kullandığını bildirmiştir. Fadime, hem davranış bilgilerinin hem de akademik becerilerin yazıldığı deftere “günlük bir anlaşma” adını verdiklerini ifade etmiştir (s.78).

3.1.1.3.e. Ders Bitiminde Aileye Bilgi Verilmesi: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık ve Fadime, ders bitiminde ailelere bilgiler verdiklerini belirtmişlerdir. Işık, terapiye alınan her çocuğun ailesine dersin son 15 dakikasında bilgiler verildiğini ifade etmiştir.

3.1.1.3.f. Ailelerin Deneyimlerini Paylaşması İçin Fırsat Verilmesi: Vakıf çalışanlarından Erdi, yaptıkları toplantılarla ailelerin deneyimlerini paylaşmaları için fırsatlar verdiklerini ifade etmiştir. Erdi, küçük özürlü bir çocuğu olan bir anneye, en iyi özürlü bir çocuk annesinin yardım edebileceğine inandıklarını ifade etmiştir. Erdi, “çocuğun düzenlenmesi, dikkatinin toplanması” gibi konularda deneyimli annelerin yeni anneye yardımcı olduğunu bildirmiştir (s.93-94).

3.1.1.3.g. Gündemdeki Konuların Ailelere Aktarılması: Vakıf çalışanlarından Erdi, down sendromu ile ilgili bir gelişme olduğu zaman bu konuların uzmanlarına ulaştıklarını ve bilgiler aldıklarını ifade etmiştir. Erdi, gerekirse uzmanı vakfa davet edip konuyla ilgili seminer vermesini istediklerini bildirmiştir. Erdi, “yani o gündeme gelen konuyla ilgili kim varsa yetkin, uzman onu bulmaya çalışıyoruz” diyerek gündemdeki konuları ailelere aktarmaya çalıştıklarını ifade etmiştir (s.106-107).

3.1.1.4. Aile Eğitiminin Yapılış Şekli

3.1.1.4.a. Eğitim Sözlü Yapılıyor: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, aile eğitimlerini sözlü yaptıklarını, aile eğitimlerini eğitim danışmanının yönlendirmesiyle yürüttüklerini bildirmiştir.

3.1.1.4.b. Uzman Katılımlı Oluyor: Vakıf çalışanlarından Erdi, aile eğitimlerini uzmanların sağladığını, dolayısıyla aile eğitimlerinin “uzman katılımlı” gerçekleştiğini bildirmiştir (s. 32).

3.1.1.4.c. Belli Yaş Guruplarına Yönelik Toplantılar Yapılıyor: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık , çocukları belli yaş grubunda olan aileleri aile eğitimi için seçtiklerini bildirmiştir. Işık aile eğitimi için 6-7 yaş grubu çocuklarının ailelerini seçtiklerini bildirmiştir. Buna neden olarak, bu çalışma dizisinin üniversitedeki bir çalışmanın devamı niteliğinde olmasını göstermiştir.

3.1.1.4.d. Çocukların Özür Guruplarına Göre Yapılıyor: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Ahmet, aile eğitime yeni başlamışsa birebir görüşmeler yaptıklarını, daha sonra özür gurplarına göre, ailelere gurplar halinde seminerler düzenlediklerini bildirmiştir.

3.1.1.4.e. Rehber Öğretmenler Yapıyor: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık ise aile eğitimlerinin rehber öğretmen tarafından yapıldığını bildirmiştir.

3.1.1.4.f. Ailenin İhtiyacına Göre Düzenleniyor: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Ahmet, aile eğitimlerinin yoğunluğunu ailenin durumuna göre belirlediklerini, eğitimlerin bazen 15 günde bir, bazen de ayda bir yapıldığını bildirmiştir.

3.1.1.5. Aile Eğitimi Yapmıyoruz

Çalışmaya katılan vakıf çalışanlarından üçü (Nasır, Işık, Bünyamin) vakıf çalışmaları bünyesinde aile eğitimi yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Aynı katılımcılar, vakıflarında geçmişte bu çalışmaların yapıldığını, fakat artık aile eğitimine yer vermediklerini söylemişlerdir.

Araştırmaya katılan Nasır aile eğitimi yapmamalarının nedeninin ailelerin aile eğitimini talep etmemeleri olduğunu bildirmiştir.

3.1.2. Sosyal Uyum

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından dördü (Fadime, Işık, Erdi, Ahmet) sosyal uyum çalışmaları yaptıklarını ifade etmişlerdir.

3.1.2.1 Geziler Yapılması

Vakıf çalışanlarından Işık ve Fadime, okul çapında geziler düzenlediklerini ifade etmişlerdir. Bu geziler kapsamında bazen diğer okulların ziyaret edildiği, bazen de okulların kuruma davet edildikleri bildirilmiştir. Işık, “zaman zaman tiyatroya götürmek, konsere götürmek, ama üç beş çocuk hepsi birden değil de gene bu üniversitedeki çocuklarla ilgili dışarlarda gezi programı var” diyerek geziler düzenlediklerini ifade etmiştir (s.582-584).

3.1.2.2. Film İzlenmesi

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Erdi, vakıf çalışmaları bünyesinde aileleri toplayıp film izlediklerini ifade etmiştir. Filmlerin “hayat mücadelesine yönelik olmak üzere, ailelere bu konuda güç verecek, motive edecek filmler” olduğunu bildirmiştir (s. 111-115).

3.1.2.3. Kamp Çalışmalarının Yapılması

Vakıf çalışanlarından Ahmet, öğrencileriyle ailelerden bağımsız olarak onar günlük kamplar yaptıklarını bildirmiştir.

3.1.2.4. Piknik Düzenlenmesi

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Erdi, her yıl bir piknik düzenlediklerini ifade etmiştir. Bu pikniklere özürsüz çocuğa sahip olmayan ailelerin de davet edildiğini ve bu pikniklerde hayata yönelik konuların paylaşıldığını bildirmiştir. Erdi, “Piknik yapıyoruz. Burada down aileleri dışında da ailelerin katılımını sağlamak istiyoruz” (s.125-126)

3.1.2.5. Sosyalleşmenin Desteklenmesi

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Fadime, sosyal uyumun artırılması için okuldaki etkinlikleri sosyalizasyonu pekiştirecek şekilde düzenlediklerini ifade etmiştir.

3.1.2.6. Yaş Gruplarının Oluşturulması

Vakıf çalışanlarından Fadime, sosyal uyumun desteklenmesi için okullarında öğrenciler arasında yaş gruplarının oluşturulduğunu bildirmiştir.

3.1.3. Psikolojik Destek Çalışmaları

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından üçü (Fadime, Bünyamin ve Işık) vakıflarında ailelere psikolojik destek çalışmaları yaptıklarını bildirmişlerdir.

3.1.3.1. Önceki Yıllarda Yapılan Psikoterapi Çalışmaları

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, vakıf çalışmaları bünyesinde daha önceden psikoterapi çalışmaları yaptıklarını ifade etmiştir.

Bünyamin, psikoterapilerin çok işe yaradığını, bu terapiler sonucunda ailelerin özürlü çocuklarından utanmadıklarını bildirmiştir. Bünyamin, “bu terapiler sonucunda aileler çocuğundan utanmadı, aile çocuğuyla beraber toplum önüne çıkmaktan utanmadı” diyerek psikoterapi çalışmalarının faydalı olduğunu vurgulamıştır (s.313-315).

3.1.3.2. Destek Grupları Düzenlenmesi

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Fadime, vakıf çalışmaları dahilinde psikolojik destek gruplarına yer verdiklerini bildirmiştir. Bu destek gruplarında, aile için, çocuğunu olduğu gibi kabul etme, çocuğun motivasyonunu yükseltme gibi konuların işlendiğini bildirmiştir.

3.1.3.3. Psikoloğa Danışılması

Vakıf çalışanlarından Fadime, vakıflarından hizmet alan aileleri psikologlarla konuşmaları için özendirdiklerini ifade etmiştir.

3.1.3.4. Deneyimli Ailelerle Doğal Paylaşım Sağlanması

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, deneyimli aileleri kullanarak “doğal paylaşım” sağladıklarını ifade etmiştir (s.474).

3.1.4. Zihin Özürlü Ve Otistik Çocukların İşe Yerleştirilmesi

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından ikisi (Bünyamin ve Fadime) vakıflarında işe yerleştirme çalışması yaptıklarını ifade etmişlerdir.

3.1.4.1. İşe Yerleştirme Öncesi Yapılan Hazırlıklar

3.1.4.1.a. İş Yerindekilerin Eğitilmesi: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, işe yerleştirme çalışmalarının başlangıcında iş yerindeki çalışanların eğitildiğini bildirmiş, fakat eğitimin nasıl yapıldığına ilişkin bir bilgi vermemiştir.

3.1.4.1.b. Öğretmenlerin İş Yerlerine Gitmesi: Vakıf çalışanlarından Bünyamin, öğrencileri işe yerleştirmeden önce öğretmenlerin iş yerine “gidip geldiklerini” ifade etmiştir (s. 802).

3.1.4.2. İşe Yerleştirme Çalışması Yapanlar

Kendileriyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından ikisi (Bünyamin ve Fadime) vakıflarında işe yerleştirme çalışması yaptıklarını ifade etmişlerdir. Fadime, işe sadece bir öğrenciyi yerleştirdiklerini bildirmiştir.

Vakıf çalışanlarından Bünyamin ise dört öğrenciyi işe yerleştirdiklerini ve bu öğrencilerin bir gazetenin paketleme servisinde çalıştıklarını ifade etmiştir. Bünyamin, dört öğrenciyi işe yerleştirdiklerini, fakat zihin özürlü çocukların ülkemizde üretime katkıda bulunacak seviyeye gelmelerini “bir ütopya” olarak gördüğünü belirtmiştir (s. 757-766).

3.1.4.3. İşe Yerleştirilen Çocukların Özellikleri

3.1.4.3.a. “Becerikli, Faal ve Kendi Denetlemesi Olan Çocuk”: İşe yerleştirilen çocukların nasıl seçildiğine ilişkin soruyu Fadime, “becerikli, faal ve kendi denetlemesi olan bir çocuğu” şeklinde cevaplamıştır (s. 454-458). Ayrıca Fadime, bu öğrencinin okuldaki “görevli gruptan” olduğunu, okulda da ona bazı işler yaptırıldığını bildirmiştir (s. 471-473).

3.1.4.3.b. “Uyumlu, İtaatkar, İşe Adapte Olabilecek Çocuk”: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, işe yerleştirecekleri öğrencileri, “uyumlu, itaatkar, işe adapte olabilecek çocuklar” arasından seçtiklerini ifade etmiştir (s. 788-789).

3.1.4.4. Zihin Özürlü ve Otistik Çocukların Gidecekleri Ortam

3.1.4.4.a. Ortam Güvenli Olmalı: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin ve Fadime, çocukların işe yerleştirilecekleri ortamın “riskli olmamasının” önemli olduğunu bildirmişlerdir (s.771-774, s.436-438). Fadime, aradıkları ortamın güvenli olmasının yanı sıra “çalışanlarının alay etmemesi” ve “öğrencilerin psikolojilerini bozmaması” gerektiğini ifade etmiştir (s. 460-466).

3.1.4.4.b. Personel Eğitilmiş Olmalı: Vakıf çalışanlarından Bünyamin, işe yerleştirme çalışmasından önce “tüm personelinizi bu özel insanla ilgili olarak eğitmemiz gerekiyor”, “insanların tolerans göstermesini sağlamak gerekiyor” cümleleriyle personelin hazırlanması gerektiğini ifade etmiştir (s. 701-703).

3.1.4.5. İŖe YerleŖtirilen Öğrencilerin Takip Edilmesi

3.1.4.5.a. Öğrencileri Takip Etmiyoruz: İŖe yerleŖtirilen öğrencilerin takip edilip edilmediğine yönelik soruya Bünyamin, “izlemeye ihtiyacımız yok, problem olsa gelirler” diyerek izleme çalıŖması yapmadıklarını ifade etmiŖtir (s. 809-812).

3.1.4.5.b. Kısmen Takip Ediyoruz: ÇalıŖmamıza katılan vakıf çalıŖanlarından Fadime, iŖe yerleŖtirdikleri öğrencileri “kısmen takip ettiklerini” ifade etmiŖ fakat bu takibi nasıl yaptıklarına iliŖkin bir Ŗey söylememiŖtir (s.483).

3.1.4.6. İŖe YerleŖtirilen Çocukların Aileleri

3.1.4.6.a. Aileler Memnun: ÇalıŖmamıza katılan vakıf çalıŖanlarından Bünyamin ve Fadime, ailelerin, çocuklarının iŖe yerleŖmesinden memnun olduklarını ifade etmiŖlerdir. Bünyamin, ailelerin memnuniyetini “takla attılar” sözüyle bildirmiŖtir (s. 820-822).

3.1.4.6.b. Aileler İstekli: Vakıf çalıŖanlarından Fadime, ailelerin çocuklarının iŖe yerleŖmeleri konusunda istekli olduklarını ve bu durumu teŖvik ettiklerini ifade etmiŖtir.

3.1.4.7. Yapılan İŖin Niteliği

3.1.4.7.a. Getir-Götür İŖi: ÇalıŖmamıza katılan vakıf çalıŖanlarından Fadime, iŖe yerleŖtirdikleri öğrencinin getir götür iŖi yaptığını ifade etmiŖtir.

3.1.4.7.b. Az Harçlık Alıyorlar: Vakıf çalıŖanlarından Fadime, iŖe yerleŖen öğrencinin az bir harçlık aldığını, ailesinin “çocuğumuz iŖte oyalanıyor” diyerek bu iŖten beklentilerinin maddi olmadığını ifade etmiŖtir (s. 494-496).

3.1.4.7.c. Az Üretim Yapıyorlar: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, işe yerleşen öğrencilerin çok fazla üretken olmadıklarını, “yüzde 50” üretim yapabildiklerini ifade etmiştir (s. 731-733).

3.1.4.8. Devlet Özürlü Birey Çalıştırmayı Teşvik Etmeli

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin , ülkemizde insanların işten çıkarıldığı bir dönemde özürlü çalıştırmanın kolay olmadığını, devletin birtakım teşviklerle bunu sağlayabileceğini ifade etmiştir.

3.1.4.9. İşe Yerleştirme Çalışması Yapmayanlar

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından dördü (Erdi, Nasır, Ahmet ve Işık) vakıflarında işe yerleştirme çalışması yapmadıklarını bildirmişlerdir. Vakıf çalışanlarından Erdi, bu konuda bir şey yapmadıklarını, fakat işe yerleştirmeye ilgili “kendilerine bir şey gelmediğini” belirtmiştir (s. 484-485). Erdi, kendilerine geçmişte bir talep olduğunu ve aileyi başka yerlere yönlendirdiklerini ancak daha sonra bir daha talep olmadığını ifade etmiştir.

Vakıf çalışanlarından Işık, iş eğitimi yapmadıklarını, dolayısıyla işe yerleştirme çalışması da yapmadıklarını bildirmiştir.

Işık ve Ahmet ise, işe yerleştirme çalışması yapamayacaklarını çünkü okullarındaki çocukların yaşlarının çok küçük olduğunu bildirmişlerdir.

3.1.5. Vakfın Zihin Özürlü Ve Otistik Bireylere Sağladığı Eğitim Hizmetleri

Çalışmamıza katılan tüm vakıf çalışanları (altı katılımcı) zihin özürlü ve otistik bireylere eğitim hizmeti verdiklerinden bahsetmişlerdir.

3.1.5.1. Öğrencilere Sağlanan Eğitim

3.1.5.1.a. Bireysel Eğitim: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından beşi (Fadime, Ahmet, Işık, Erdi, Bünyamin) vakıf çalışmaları arasında bireysel eğitime yer verdiklerini bildirmişlerdir.

Vakıf çalışanlarından Erdi, bireysel eğitimi haftada bir saat verdiklerini, gerekli görüldüğü takdirde haftada iki saate çıkardıklarını ifade etmiştir. Fadime ise küçük çocukları haftada bir, daha büyük çocukları haftada iki saat bireysel eğitime aldıklarını ifade etmiştir.

Vakıf çalışanlarından Bünyamin, bireysel eğitimlerin bazen grup çalışması sırasında öğrenciyle birebir çalışarak, bazen de ayrı verildiğini bildirmiştir.

3.1.5.1.b. Grup Eğitimi: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık, Ahmet, Nasır ve Fadime (dört katılımcı) vakıflarında grup eğitimi verdiklerini ifade etmişlerdir.

Vakıf çalışanlarından Ahmet, grup eğitimlerine ikili üçlü gruplarla başladıklarını, daha sonra da beş altı kişilik gruplara çıkarttıklarını ifade etmiştir. Nasır ise beş çocuklu gruplarla çalıştıklarını bildirmiştir. Fadime de beş altı kişilik gruplarla çalıştıklarını, grup çalışmalarında bir eğitmen ve bir yardımcı öğretmen bulunduğunu ifade etmiştir.

3.1.5.1.c. İş Eğitimi: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin ve Fadime, vakıflarında iş eğitimi verdiklerini bildirmişlerdir. Bünyamin, iş eğitiminde, mum yaptıklarını ve galoş ürettiklerini bildirmiştir.

Vakıf çalışanlarından Fadime ise, “zihinsel bakımdan daha iyi durumda olan büyük çocukların” iş eğitimine alındıklarını, çocukların yetenekleri, kabiliyetleri ve ilgilerinin de iş eğitimi sırasında dikkate alındığını bildirmiştir (s. 51-59).

3.1.5.1.d. Okula Hazırlık Eğitimi: Vakıf çalışanlarından Fadime, vakıflarında okula hazırlık eğitimi verdiklerini bildirmiştir.

3.1.5.1.e. Beden Eğitimi: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Nasır, okullarında beden eğitimi çalışmalarına yer verdiklerini ifade etmiştir. Nasır, beden eğitiminin amacının çocukların bedenlerini çalıştırmak olduğunu bildirmiştir.

3.1.5.1.f. Müzik Eğitimi: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından üçü (Işık, Nasır ve Erdi) vakıflarında müzik eğitimi verdiklerini bildirmişlerdir. Işık, müzik eğitiminin çok faydalı olduğunu, hiç konuşmayan çocukların bile birkaç kelime söylediklerini ifade etmiştir.

Vakıf çalışanlarından Erdi de müziğin faydalı olduğunu, özürlü çocuğun “kendini ifade ettiğini” bildirmiştir (s. 286-288).

3.1.5.2. Eğitim Danışmanının Olması

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık ve Bünyamin, okullarının eğitim danışmanının olduğunu bildirmişlerdir. Işık, eğitim danışmanının programları bireyselleştirip uygulamasını sağladığını, eğitim çizelgeleri hazırladığını ifade etmiştir.

Bünyamin, eğitim danışmanının sadece öğretmenlere değil aynı zamanda ailelere yönelik çalışmalar da yaptığını bildirmiştir.

3.1.5.3. Eğitiminin “Part Time” Çalışması

Vakıf çalışanlarından Erdi, eğitimcilerinin vakıflarına haftanın birkaç günü geldiğini dolayısıyla eğitimi belirli günlerde verdiklerini ifade etmiştir.

3.1.5.4. Kullanılan Eğitim Programları

3.1.5.4.a. Montessori Materyalleri: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Ahmet, eğitimde Montessori materyallerini kullandıklarını, görsel, işitsel ve dokunsal olarak hissedebilecekleri, dokunabilecekleri materyallerle çalıştıklarını ifade etmiştir.

3.1.5.4.b. Milli Eğitim Bakanlığı Programı: Vakıf çalışanlarından Bünyamin ise, eğitim programı olarak milli eğitim bakanlığının programını kullandıklarını bildirmiştir.

3.1.5.5. Öğretmenlerle Hizmet İçi Eğitim Yapılması

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Nasır, düzenli olarak öğretmenlerle toplantılar yaptıklarını, bu toplantılarda öğretmenlerin öğrencilerini anlattığını ifade etmiştir. Nasır, bu toplantıları “hizmet içi eğitim” olarak değerlendirmiş ve bu eğitimlerle personeli eğittiklerini ifade etmiştir.

3.1.5.6. Eğitimde Davranışçı Yöntemin Kullanılması

Vakıf çalışanlarından Nasır, eğitimde davranışçı yöntemi kullandıklarını ifade etmiştir. Nasır, davranışçı yöntemin “ceza kısmı değil de daha çok ödül kısmını” kullandıklarını bildirmiştir (s. 121-126).

3.1.5.7. Seviye Tespitine Yer Verilmesi

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından ikisi (Ahmet ve Nasır) kurumlarına başvuran öğrencilerde ilk işlem olarak seviye tespiti yapıldığını bildirmişlerdir. Vakıf çalışanlarından Ahmet “seviye tespitini” üç ayda bir tekrarladıklarını ifade etmiştir (s. 172-174).

3.1.5.8. Eğitimde Hedeflerin Olması

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından ikisi (Ahmet ve Nasır) verdikleri eğitimin hedefleri hakkında fikir bildirmişlerdir.

3.1.5.8.a. Öğrencilerin Örgün Eğitime Katılmaları:

Vakıf çalışanlarından Nasır, öğrencileri okullarında belli bir seviyeye getirdikten sonra örgün eğitim sistemine yönlendirdiklerini ifade etmiştir.

3.1.5.8.b. Öğrencilerin Potansiyellerini Kullanmaları:

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Nasır, kurumlarında verdikleri eğitimde hedeflerinin özürlü çocukların “potansiyellerini kullanmaları” olduğunu bildirmiştir (s.117-119).

3.1.5.9. Eğitim Çalışmalarına Ailenin Ortak Edilmesi

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Ahmet, eğitim çalışmalarına aileyi ortak ettiklerini, eğitim odasında neler yaptıklarını aileye gösterdiklerini ve aileden evde bunları tekrarlamalarını istediklerini bildirmiştir.

3.1.5.10. Eğitimde Gelişmelerin Kaydedilmesi

3.1.5.10.a. Ayda İki Kez Değerlendirme: Vakıf çalışanlarından Nasır, çocuğun geldiği seviyeyle ilgili olarak 15 günde bir değerlendirme yaptıklarını ifade etmiştir.

3.1.5.10.b. Aylık Değerlendirme: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından ikisi (Fadime ve Ahmet) gelişmelerin kaydını ayda bir yaptıkları değerlendirmelerle tuttuklarını bildirmişlerdir.

3.1.5.10.c. Yıl Sonu Değerlendirme: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Ahmet, aylık değerlendirmeye ek olarak yıl sonunda bir değerlendirme daha yaptıklarını ve bu değerlendirmenin sonucunu ailelere verdiklerini ifade etmişlerdir.

3.1.5.10.d. Takip Çizgeleri: Vakıf çalışanlarından Erdi, değerlendirme için takip çizgeleri oluşturduklarını bildirmiş, fakat bu çizgeleri nasıl kullandıklarına ilişkin bilgi vermemiştir.

3.1.5.10.e. Uzmanlarla İşbirliği: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, çalışmalarında üniversitelerle işbirliği yaptıklarını ve üniversitelerin desteklerini aldıklarını bildirmiştir.

3.1.6. Sempozyum Düzenleme

Vakıf çalışanlarına sempozyum yapıp yapmadıklarına ilişkin sorulan soruya beş vakıf çalışanı (Erdi, Bünyamin, Fadime, Işık, Ahmet) sempozyum düzenledikleri cevabını vermişlerdir.

3.1.6.1. Sempozyum Düzenleme Amaçları

3.1.6.1.a. Bilgi Sunmak: Niçin sempozyum düzenlediklerine ilişkin soruya üç vakıf çalışanı (Işık, Fadime ve Ahmet), “insanları bilgilendirmek için” sempozyum yaptıkları cevabını vermişlerdir (s.324). Vakıf çalışanlarından Işık, “bilgi açlığını gördük” diyerek toplumda özürlemlerle ilgili bilgilerin yetersiz olduğunu ve bu bilgisizliğin giderilmesi gerektiğini belirtmiştir (s. 596-605).

Vakıf çalışanlarından Ahmet ise, İstanbul’da insanların yanlış yönlendirildiğini, bunun için “insanların belli bir bilince ulaşmasını istediklerini” belirtmiştir (s. 269-271). Ahmet, İstanbul’da yetkin olmayan, bu işin eğitimini almamış insanların alana hakim olduğunu ve velilerin bu insanlara yönlendirildiğini bu nedenle bilgilendirmeye yönelik sempozyumlar düzenlediklerini ifade etmiştir.

Vakıf çalışanlarından Fadime ise, sempozyumlara değişik kişilerin değişik görüşlerle katıldıklarını ve bu sempozyumların hem çalışanlara hem öğrencilere yarar sağladığını ifade etmiştir. Fadime, katılımcıların “hem yeni bilgileri duyma, hem de farklı görüşler arasındaki etkileşimi izleme olanağı bulunduğunu” ifade etmiştir (s. 320-326).

3.1.6.1.b. Özel Eğitime İlgiyi Arttırmak: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, sempozyumları, özel okulların özel eğitime “sıcak bakmasını” sağlamak ve dolayısıyla özel sınıflar açmalarını teşvik etmek için düzenlediklerini ifade etmiştir (s. 176-178).

3.1.6.3. Sempozyumları Düzenleme Sıklığı

Çalışmamıza katılan dört vakıf çalışanı (Işık, Erdi, Bünyamin ve Fadime) sempozyumların sıklığına ilişkin bilgi vermişlerdir.

3.1.6.3.a. Üç Ayda Bir Sempozyum: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık, üç ayda bir sempozyum düzenlediklerini ifade etmiştir.

3.1.6.3.b. Senede İki Sempozyum: Vakıf çalışanlarından Erdi, yılda iki sempozyum düzenlediklerini bildirmiştir. Erdi, vakıf işlerinin çok yoğunlaştığı zamanlar sempozyum sayısını bire düşürdüklerini ifade etmiştir.

3.1.6.3.c. Senede Bir Sempozyum: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin ve Fadime, yılda bir sempozyum düzenlediklerini ifade etmişlerdir.

3.1.6.4.Sempozyumların Faydaları

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından ikisi (Erdi ve Bünyamin) sempozyumların faydalarına ilişkin bilgi vermişlerdir.

3.1.6.4.a. Uzman ve Ailelerin Karşılıklı Bilgi Alışverişi Yapması: Vakıf çalışanlarından Erdi, sempozyumlarda ailelerin uzmanlardan bilimsel bilgiler aldıklarını ve son gelişmeleri öğrendiklerini fakat aynı zamanda uzmanların da ailelerden bir şeyler öğrendiklerini bildirmiştir.

3.1.6.4.b. Özürlü Okullarıyla Tanışılması: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, sempozyumlarda özürlülerle çalışan okullarla tanışma fırsatı bulduklarını bildirmiştir.

3.1.6.5. Sempozyumlarda Hedef Kitle Aileler

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, Erdi, Ahmet, Işık, Fadime (beş katılımcı), sempozyumları ailelere yönelik yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ahmet ve Erdi, uzmanlara da haber verdiklerini fakat daha çok ailelerin katıldıklarını bildirmişlerdir.

3.1.6.6. Sempozyum Konuları

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından dördü (Ahmet, Işık, Bünyamin, Fadime) düzenledikleri sempozyumların konularına ilişkin bilgi vermişlerdir.

3.1.6.6.a. Montessori Materyalleri: Vakıf çalışanlarından Ahmet, yaptıkları sempozyumlardan birinin Montessori materyallerinin nasıl kullanıldığına yönelik olduğunu bildirmiştir.

3.1.6.6.b. Amerika'daki Uygulamalar: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık, Amerika'dan bir uzman çağırdıklarını ve bu uzmanın kendilerine Amerika'daki uygulamaları anlattığını bildirmiştir.

3.1.6.6.c. Zihin Özürlü Ergenlerde Cinsel Sorunlar: Vakıf çalışanlarından Bünyamin, kendilerince çok önemli olduğunu düşündükleri bir konu olan zihin özürlü ergenlerde cinsel sorunları işlediklerini ifade etmiştir.

3.1.6.6.d. Otizmin Nörolojisi ve Psikiyatrik Sorunları: Vakıf çalışanlarından Işık, otizmin nörolojisini ve otizmin psikiyatrik sorunlarını işlediklerini bildirmiştir. Işık, üniversitelerden nörolog ve psikiyatırların kendilerine yardımcı olduklarını bildirmiştir.

3.1.6.6.e. 21.Yüzyılda Özel Eğitim: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, günümüzde özel eğitimin hangi aşamada olduğunun tartışıldığı "21. Yüzyılda Özel Eğitim" konulu bir sempozyum yaptıklarını bildirmiştir (s.173-174).

3.1.6.6.f. Ergenlerde Kendilik Bilinci: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Fadime ise, özürülülerde kişiliğin gelişimine katkıda bulunan psikoterapi, psikodrama, sanat terapisi gibi konuları işlediklerini bildirmiştir. Fadime, bu konuları "kendilik bilinci" başlığı altında topladıklarını ifade etmiştir (s.348-367).

3.1.7. Vakıflarda Sağlanan Diğer Hizmetler

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından altısı (Erdi, Fadime, Bünyamin, Işık, Ahmet, Nasır) vakfin sağladığı diğer hizmetler hakkında bilgi vermişlerdir.

3.1.7.1. Burs/Ücretsiz Hizmet Sağlanması

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Erdi, Fadime, Işık, Ahmet ve Nasır (beş katılımcı), vakıflarından ücretsiz eğitim alan öğrenciler bulunduğunu ve vakfin bunu burs olarak değerlendirdiğini ifade etmişlerdir.

Vakıf çalışanlarından Fadime, bazı çocukların ailelerinin sigortalyken sigortadan çıkarıldığını, fakat eğitime ara verilmemesi için söz konusu öğrencilerin okula devamını sağladıklarını ifade etmiştir. Vakıf çalışanlarından Erdi ise, maddi durumu iyi olan ailelerden bir öğrencinin eğitim masraflarını karşılamasını istediklerini, “eğitim sponsorluğu” olarak adlandırdıkları bu projeden altı yedi öğrencinin yararlandığını ifade etmiştir (s.240-245).

3.1.7.2. Toplumun Eğitilmesi

3.1.7.2.a. Basın Yoluyla Bilgi Verilmesi: Vakıf çalışanlarından Işık, toplumu otistik çocuklar konusunda eğitmek amacıyla bir tanıtım filmi hazırladıklarını bildirmiştir. Işık, filmin “hatırla, gönülle” bazı kanallarda bir süre yayınlandığını ifade etmiştir (s. 613-617).

3.1.7.2.b. “Bilimsel Söyleşi”ler Düzenlenmesi: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Fadime, ailelerin duymak istedikleri konuları hesaba katarak toplantılar yaptıklarını ifade etmiştir. Fadime, bu toplantılarda uzmanların kendi alanlarıyla ilgili bir konu işlediklerini ve ailelerle sohbet ettiklerini bildirmiştir (s. 235-237).

3.1.7.2.c. Yurtdışından Bilgi Getirilmesi: Vakıf çalışanlarından Işık, yurtdışında uluslararası kongrelere katılarak bilgi alışverişi

sağlamaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Işık, ayrıca yurtdışındaki okulları gezdiklerini ve kendi kurumları için neler yapabilecekleri ile ilgili bilgiler aldıklarını bildirmiştir.

3.1.7.2.d. Broşür Dağıtılması: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Ahmet, otizm ve down sendromu ile ilgili broşürler hazırlayıp dağıttıklarını ifade etmiştir.

3.1.7.3. Ailelere Sağlanan Hizmetler

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından üçü (Erdi, Ahmet ve Işık) vakıflarında ailelere sağlanan hizmetlere ilişkin bilgi vermişlerdir.

3.1.7.3.a. Ailelere Atölye Çalışması Sağlamak: Vakıf çalışanlarından ikisi (Erdi ve Işık), ailelere yönelik çalışmalar yaptıklarını bildirmişlerdir. Erdi, ailelerin özürlü çocuk dışında bir şeyle ilgilenebilmeleri için seramik kursu düzenlediklerini ifade etmiştir.

Işık ise okulda bir bölümü iş atölyesi haline getirdiklerini, ailelerin burada üretim yapıp aktif hale geldiklerini ifade etmiştir. Işık, ailelerin okulda genellikle boş durduklarını “negatif enerji verip dedikodu ürettiklerini ya da kaderlerine ağladıklarını” ifade ederek atölye çalışmalarısıyla ailelerin bu durumdan çıkmalarına yardımcı olduklarını bildirmiştir (s.450-460).

3.1.7.3.b. Ailenin Yanında Olmak: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Erdi, down sendromlu çocuk sahibi olan aileleri ziyaret ederek yanlarında bulduklarını belirttiklerini ifade etmiştir. Erdi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Genetik Anabilim Dalında, genetik testlerinin yapıldığı günlerde vakıf görevlilerinden birisinin bulunduğunu ve aileye bilgiler verdiğini ifade etmişlerdir. Erdi ayrıca ihtiyaç duyulması durumunda aileyi evde de ziyaret ettiklerini bildirmiştir.

3.1.7.3.c. Aylık Bülten Çıkarmak: Vakıf çalışanlarından Erdi, aileleri, hukuksal hakları, tıpta yeni gelişmeler, SSK, Emekli Sandığı ve emekli mevzuatı konusunda bilgilendirmek için aylık bülten çıkardıklarını ve ailelerin adreslerine postaladıklarını ifade etmiştir. Erdi, ailelerin yasal haklarını bilmediklerini,

hakların bilinmesi durumunda bu “detaylı haklardan” yararlanılabileceğini bildirmiştir (s. 138-143).

3.1.7.3.d. Eğitim Materyali Sağlamak: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Erdi, ailelerle toplantılar yaptıklarını ve bu toplantılarda ailelerin birbirleriyle eğitim materyali alışverişi yapmalarına imkan sağladıklarını ifade etmiştir.

3.1.7.3.e. Maddi Yardım Sağlamak: Vakıf çalışanlarından Ahmet ise maddi durumu çok kötü olan ailelere vakıf tarafından maddi yardım yapıldığını bildirmiştir.

3.1.7.4. Öğrencilere Sağlanan Hizmetler

Çalışmamıza katılanlarından Işık, Erdi ve Bünyamin (üç katılımcı) vakıflarında öğrencilere sağlanan hizmetlere yönelik bilgi vermişlerdir.

3.1.7.4.a. Yüzme Eğitimi: Vakıf çalışanlarından Işık, Burhan Felek spor salonu ile anlaşma imzaladıklarını ve öğrencileri haftada iki defa yüzmeye götürdüklerini ifade etmiştir. Işık, öğrencilerin yüzmeye giderken “inanılmaz mutlu” olduklarını bildirmiştir (s.636-640).

3.1.7.4.b. Fizyoterapi: Vakıf çalışanlarından Erdi, vakıflarında “sınırlı da olsa” fizyoterapi desteği verdiklerini ifade etmiştir (s.22-24).

3.1.7.4.c. Hekim Tedavisi: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık, vakıflarına belli günlerde hekimin geldiğini ve ihtiyacı olan çocuklara tedaviler uyguladıklarını belirtmiştir.

3.1.7.4.d. Konuşma Terapisi: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, vakıflarında konuşma terapisi yapıldığını ifade etmiştir.

3.1.7.5. Eğitim Danışmanlığı Alma

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık ve Bünyamin, dışardan eğitim danışmanlığı aldıklarını ifade etmişlerdir. Bünyamin, eğitim danışmanlarının Ankara Üniversitesi Özel Eğitim bölümünden geldiğini ve öğretmenlerle çalışmalar yaptığını bildirmiştir.

Bünyamin, eğitim danışmanının hem öğretmenlerin programlarını hazırlamada yardımcı olduğunu hem de öğretmenliğe yeni başlayacak ve özel eğitim deneyimi olmayan öğretmenleri eğitime tabi tuttuğunu ifade etmiştir.

3.1.7.6. Personel İstihdamı

İki vakıf çalışanı (Bünyamin ve Işık) milli eğitim okulunda eksik öğretmen kadrolarını tamamlamak için personel istihdam ettiklerini, bu personellerin milli eğitimde çalıştıklarını fakat maaşlarını vakıftan aldıklarını bildirmişlerdir.

3.1.7.7. “Okul Tefrişatı”

Vakıf çalışanlarından Işık, Milli Eğitim Bakanlığı’nda yürütülen “Bağımlı OÇEM” projesini desteklediklerini ifade etmiştir. Işık, normal okullarda otistik çocuklar için sınıfların açıldığı bu projede vakıf olarak sınıfın bütün ihtiyaçlarını karşıladıklarını bildirmiştir.

3.1.7.8. Arşiv Oluşturma

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, vakıflarının kuruluştan itibaren yaptıkları tüm yazışmaları arşivlediklerini ve vakıf kurmak isteyenlerin bu deneyimlerden yararlanmaları için kütüphanelerine koyduklarını ifade etmiştir.

3.2. VAKIF OKULLARININ ÖZELLİKLERİ

Kendileriyle görüşülen vakıf çalışanlarından bazıları vakıf okullarının özelliklerinden bahsetmişlerdir.

3.2.1.Okulun Fiziki Yapısı

Vakıf çalışanlarından Işık, okullarının fiziki yapısına ilişkin özellikleri sıralamış ve mekanlar hakkında bilgiler vermiştir.

3.2.1.a. Kullanılmayan Alanlar: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, okullarında kullanılmayan alanlar olduğundan bahsetmiştir. Bu kanuyla ilgili olarak Işık yemekhane, spor salonu ve bodrumu boş olduğu halde değerlendiremediklerini ifade etmiştir.

3.2.1.b. “Softroom”: Vakıf çalışanlarından Işık, okullarında yumuşak kaplı bir oda olduğunu, bu odanın, otistik çocukların öfke nöbetleri sırasında kendilerine zarar vermemeleri için hazırlandığını belirtmiştir. Işık, öfke nöbetleri geçiren otistik çocukları odaya götürdüklerini ve bu odada sakinleştirdiklerini ifade etmiştir (s. 255-258).

3.2.1.c. İş Atölyesi: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık, okullarında iş atölyesi olduğunu, atölyede çocukların el becerilerini geliştirdiklerini belirtmiştir.

3.2.2.Okulun İdari Yapısı

Kendileriyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından bazıları okullarının farklı yapılarda olduğunu söylemiş ve bu yapılanma çeşidinin hizmetleri nasıl etkilediğine dair bilgiler vermişlerdir.

3.2.2.a. Otistik Çocuklar Okulu: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık, okullarının sadece otistik çocuklara hizmet verdiğini bildirmiştir.

3.2.2.b. Ailelerden Para Almıyor: Vakıf çalışanlarından Fadime ise okullarında ailelerden ücret almadıklarını sadece Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nun verdiği parayı aldıklarını bildirmiştir.

3.2.2.c. Okulda Zihin Özürlü Çocuklar Çalışıyor: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Fadime, "iyi durumda" olan çocuklara, "görevli grubu" adı altında, resepsiyonda durma, mutfak işi yapma, öğretmen yardımcısı olma gibi bir çok iş yaptırdıklarını belirtmiştir (s. 475-477).

3.2.2.d. Okul Özel Terapi Merkezi Gibi Çalışıyor: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık, devletten ruhsat aldıklarını ve özel terapi merkezi gibi çalıştıklarını belirtmiştir.

3.2.3. Personel

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık ve Nasır (iki vakıf çalışanı) personelle ilgili bilgi vermişlerdir.

3.2.3.a. Kaliteli Personel: Vakıf çalışanlarından Işık, personelin kaliteli olduğunu ve eleman alırken kaliteyi düşürmemeye dikkat ettiklerini belirtmiştir.

3.2.3.b. Özel Eğitimcileri Eğitiyoruz: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Nasır, okullarında çalışan özel eğitimcilere destek hizmet olarak hizmet içi eğitim sağladıklarını bildirmiştir.

3.3. VAKIF OKULLARINA ÇOCUKLARI DEVAM EDEN AİLELERİN ÖZELLİKLERİ

Araştırmamıza katılan vakıf çalışanları vakıflarında çalışan veya vakıflarından hizmet alan ailelerin özelliklerinden bahsetmişlerdir.

3.3.1. Ailelerin Çocuklarına Karşı Tutumları

3.3.1.a. İlgili Aileler: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Nasır, bazı ailelerin oldukça ilgili olduğunu ve kurumlarını daha sık ziyaret ettiklerini bildirmiştir.

3.3.1.b. “İlgisiz” Aileler: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Fadime, vakıflarından hizmet alan ailelerin genelde ilgisiz olduğunu bildirmiştir. Fadime, okullarında bulunan 170 öğrencinin velilerinin büyük çoğunluğunu “ilgisiz” olarak nitelendirmiştir (s. 252-254).

3.3.1.c. Çocuklarına Sert Davranan Aileler: Vakıf çalışanlarından Nasır, kurumlarına devam eden velilerin genelde çocuklarına sert davrandığını ifade etmiştir.

3.3.1.d. Kardeşe Sorumluluk Yükleyen Aileler: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, anne-babaların ölümlerinden sonrasını çok düşündüklerini, “normal kardeşlere” çocuklarının sorumluluklarını yüklediklerini bildirmiştir (s. 642-645).

3.3.1.e. Durumu Zor Kabullenen Aileler: Vakıf çalışanlarından Nasır, Ahmet ve Fadime, ailelerin özürlü çocuğa sahip olmayı zor kabullendiklerini bildirmişlerdir. Nasır, ailelerin genellikle kendilerini çok kötü hissettiklerini ve durumu zor kabullendiklerini ifade etmiştir. Ahmet ise, annelerin durumu kabullendiklerini fakat babaların durumu kabullenmede sorun yaşadıklarını bildirmiştir. Ahmet, “Öncelikle babanın, bir kere şu, ben para kazanıyorum getiriyorum, ondan ötesi bir, beni bağlamaz gibi bir mentalite sözkonusu” diyerek babaların bu durumu daha zor kabullendiklerini ifade etmiştir (s. 47-49).

Vakıf çalışanlarından Fadime ise, özürlü çocuk sahibi olmanın, beraberinde bazı sorunları getirdiğini ve bunların başında özürlü doğan bebeklerine bağlanmanın olduğunu belirtmiştir.

3.3.1.f. Özürlü Çocuk Sahibi Olmayı “Suistimal Eden” Aileler:

Vakıf çalışanlarından Işık, kurumlarına devam eden ailelerin bir kısmının gerçek ihtiyaç sahipleri olduğunu belirtirken bir kısmının ise bu durumu “suistimal ettiğini” belirtmiştir (s. 767-773).

3.3.1.g. Aşırı Korumacı Aileler: Çalışmamıza katılan vakıf

çalışanlarından Fadime, ailelerin çocuklarını aşırı bir şekilde koruduklarını ifade etmiştir.

3.3.2. Ailelerin Genel özellikleri

3.3.2.a. Maddi Durumu Yetersiz Aileler: Çalışmamıza katılan vakıf

çalışanlarından üçü (Erdi, Işık ve Fadime) vakıflarından hizmet alan ailelerin maddi durumlarının yetersiz olduğunu bildirmişlerdir. Fadime, kurumlarına devam eden ailelerin daha çok “alt kesim aileler” olduğunu bildirmiştir (s. 258-271). Vakıf çalışanlarından Işık ise, kurumlarına devam eden aileler arasında sosyal güvencesi olmayan çok sayıda ailelerin bulunduğunu belirtmiştir.

3.3.2.b. Eğitimsiz Aileler: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf

çalışanlarından Işık, ailelerin çoğunun eğitimsiz olduğunu bildirmiştir. Işık, ailelerin öğrenme ihtiyacı içinde olduklarını ve her ortamda çocuklarını anlattıklarını, çocuklarıyla ilgili birşeyler öğrenmeye çalıştıklarını ifade etmiştir.

3.3.2.c. Vakıf İşlerini Yürüten Aileler: Vakıf çalışanlarından ikisi

(Bünyamin ve Erdi) ailelerden bazılarının vakıf işlerini yürütmek için çalıştıklarını bildirmişlerdir.

3.4. VAKIF OKULLARINA DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERİN ÖZELLİKLERİ

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından bazıları vakıflarına devam eden öğrencilerin özellikleri hakkında bilgi vermişlerdir.

3.4.1. Otistik Öğrencilerin Sağlık Özellikleri

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, otistik çocukların sağlık özellikleri hakkında bilgiler vermiştir.

3.4.1.a. Çabuk Depresyona Giriyorlar: Vakıf çalışanlarından Işık, “ordaki gürültü, kaos, işte hazırlanmamış bir grubun içinde otistik çocuk çok çabuk depresyona giriyor” diyerek otistik çocukların onlar için hazırlanmamış ortamlarda çok çabuk depresyona girdiklerini ifade etmiştir (s.190-191).

3.4.1.b. Dış Problemleri Var: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, otistik çocukların dış problemi yaşadıklarını, ağızlarını açmadıkları için narkozla dış ünitelerinin yapıldığını bildirmiştir.

3.4.1.c. Nörolojik Problemleri Var: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık, otistik çocukların yaklaşık %40’ında epilepsi olduğunu, nörolojik problemler yaşandığını bildirmiştir.

3.4.1.d. Öfke Nöbetleri Var: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, “ kafasını duvara vurur, onu yapar bunu yapar” diyerek otistik çocukların öfke nöbetleri olduğunu, bu öfke nöbetlerinin hem aileyi hem de eğitimciyi panik içinde bıraktığını ifade etmiştir (s.395-396).

3.4.2. Öğrencilerin Olumlu Özellikleri

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından bazıları özürlü çocukların olumlu özellikleri hakkında bilgi vermişlerdir.

3.4.2.a. Fırsat Verince Başarıyorlar: Vakıf çalışanlarından Işık, özürlü çocuklara fırsatlar tanıdıklarında başarılı olduklarını, çevrelerindeki insanları şaşırttıklarını ifade etmiştir.

3.4.2.b. Uyumlu ve İtaatkarlar Öğrenciler: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin ise, özürlü çocukların uyumlu, itaatkar olduklarını bildirmişti.

3.4.3. Öğrencilerin Olumsuz Özellikleri

Kendileriyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından bazıları özürlü çocukların olumsuz özellikleri olduğunu belirterek bu olumsuz özellikler hakkında bilgi vermişlerdir.

3.4.3.a. Hırçın, Huysuz Öğrenciler: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Ahmet, özürlü çocukların “devamlı aşırı hırçın ve huysuz olduklarını” ve ailelerin bu durumdan rahatsız olduklarını bildirmiştir (s. 146-150).

3.4.3.b. Çabuk Unutan Öğrenciler: Vakıf çalışanlarından Nasır, “çok çabuk unutuyor bu çocuklar öğrendiklerini” diyerek özürlü çocukların çabuk unuttuklarını bildirmiştir. Nasır, öğrencilerin unutmalarını engellemek için eğitime ara vermeden devam etmek gerektiğini ifade etmiştir (s.145-148).

3.4.3.c. Herşeyi Yıkan Çocuklar: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, okullarında “korkunç harabiyet” olduğunu, özürlü çocukların herşeyi kırıp döktüğünü bildirmiştir (s. 158-160).

3.4.4. Kuruma Devam Eden Öğrenciler

3.4.4.a. Yaşları Küçük Öğrenciler: Vakıf çalışanlarından Erdi, vakıflarından hizmet alan öğrencilerin %95’inin 0-15 yaş arasında bulduklarını ifade etmiştir.

3.4.4.b. “Düzeyleri Değişik Öğrenciler”: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Nasır, okullarına devam eden öğrencilerin düzeylerinin değişik olduğunu bildirmiştir (s. 93-94).

3.4.4.c. “Düzeyleri Düşük Öğrenciler”: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Nasır ve Bünyamin, kurumlarına devam eden öğrencilerin zeka

seviyeleri ile ilgili bilgi vermişlerdir. Nasır, kurumlarına devam eden öğrencilerinin düzeylerinin düşük olduğunu ifade etmiştir (s. 303-307). Ayrıca Nasır, okullarındaki öğrencilerin rehberlik araştırma merkezinden belgelerle geldiklerini ve IQ'larının 48'in altında olduğunu bildirmiştir. Bünyamin ise, okullarındaki öğrencilerin eğitilebilir düzeyde olduklarını, IQ'larının 65-70 arası olduğunu ifade etmiştir.

3.4.4.d. Mesleğe İhtiyacı Olan Öğrenciler: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Erdi, vakıflarında 10-15 kişilik bir grup öğrenci bulunduğunu ve bu öğrencilerin bir meslek eğitimine ihtiyaçları olduğunu bildirmiştir. Erdi ayrıca, yaşları büyük olan bu öğrencilerin eğitimsiz olduğunu bildirmiştir.

3.4.5. Zihin Özürlü ve Otistik Çocukların Genel Özellikleri

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık ve Erdi, zihin özürlü ve otistik çocukların genel bazı özellikleri bulunduğunu bildirmişlerdir.

3.4.5.a. Müzikten Çok Hoşlanıyorlar: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından ikisi (Işık ve Erdi) özürlü çocukların müzikten çok hoşlandıklarını ifade etmişlerdir. Erdi müzik eğitimine gelen çocukların bireysel eğitimde daha başarılı olmaya başladığını gözlemlediklerini ifade etmiştir.

Vakıf çalışanlarından Işık, "en ağır vakamız bile ritm tutar, tepki verir" diyerek hiç tepki vermeyen otistik çocuklarda müzik eğitiminden sonra tepkiler almaya başladıklarını, otistik çocukların çok rahat iletişim kurabilir duruma geldiklerini bildirmiştir (s. 377-378).

3.4.5.b. Öğrenciler Önce Bireysel Eğitim Almalı: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık, grup eğitimine başlamadan önce öğrencilerin mutlaka bireysel eğitimle hazırlanmaları gerektiğini ifade etmiştir.

3.4.5.c. Bizden Farklı Değiller: Vakıf çalışanlarından Işık, özürlü bireylerin farklı olmadıklarını, "aynı duygulara sahip olduklarını ve aynı şeylerden hoşlandıklarını" ifade etmiştir (s. 631-634).

3.4.5.d. Okulda Tıkanıyorlar: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, otistik çocukların ailenin zorlamasıyla normal okullara üç beş yıl gidebildiklerini fakat daha sonra tıklandıklarını ifade etmiştir.

3.4.5.e. “Otizm Zihin Özürlülerden Farklıdır”: Vakıf çalışanlarından Işık, otizmin bilinmeyen yönünün çok olduğunu, zihin özürlülerden farklı bir grup olduklarını ifade etmiştir (s. 909-911).

3.5. VAKIF OKULLARINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN ÖZELLİKLERİ

Kendileriyle görüşme yapılan üç vakıf çalışanı (Nasır, Işık, Bünyamin), okullarında çalışan öğretmenler hakkında bilgi vermişlerdir.

3.5.1. Okulda Çalışan Öğretmenler

3.5.1.a. Özel Eğitim Öğretmeni: Vakıf çalışanlarından Bünyamin, okullarında özel eğitim bölümü mezunu öğretmenlerin çalıştığını ifade etmiştir.

3.5.1.b. Konuşma Terapisti: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, okullarında bir konuşma terapistinin çalıştığını bildirmiştir. Bünyamin, terapistin bir pedagoğ olduğunu ve eğitimini Bulgaristan’da aldığını ifade etmiştir.

3.5.1.c. Psikolog: Vakıf çalışanlarından Bünyamin, kurumlarında psikologların çalıştığını bildirmiştir.

3.5.1.d. Yardımcı Öğretmen: Bünyamin, okullarında meslek lisesi mezunu yardımcı öğretmenlerin bulunduğunu ifade etmiştir.

3.5.2. Öğretmenlerimiz Özel Eğitime Yakın Branşlardan

Çalışmamıza katılan üç vakıf çalışanı (Nasır, Bünyamin, Işık), özel eğitimci bulmakta sıkıntı çektiklerini, özel eğitime yakın branşlardan eleman aldıklarını ifade etmişlerdir. Bünyamin, psikoloji, rehberlik ve psikolojik danışmanlık, çocuk gelişimi bölümü

mezunlarını işe aldıklarını ve “hizmet içi eğitimle özel eğitimci yaptıklarını” ifade etmiştir (s. 591-597).

Işık da özel eğitimci sıkıntısı çektiklerini, işe aldıkları eğitimcileri “eğitip kullandıklarını” ifade etmiştir (s. 867-871).

3.5.3. Öğretmenlerin Mesleki Deneyimleri

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından bazıları vakıflarında çalışan öğretmenlerin mesleki deneyimleri ile ilgili bilgiler vermişlerdir.

3.5.3.a. Dört Yıllık Öğretmen: Vakıf çalışanlarından Nasır, okullarında çalışan altı öğretmenin dört yıldır öğretmenlik yaptıklarını ifade etmiştir.

3.5.3.b. Deneyimliler: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık ve Bünyamin, okullarında çalışan bazı öğretmenlerin çok deneyimli olduklarını ifade etmişleridir. Bünyamin, özel eğitimci olmayan öğretmenlerin yeni özel eğitim mezunu öğretmenden daha deneyimli olduğuna inandığını bildirmiştir.

3.5.3.c. Yeni Mezunlar: Vakıf çalışanlarından Işık ve Bünyamin, okullarındaki öğretmenlerin bir kısmının yeni mezun olan öğretmenler olduklarını ifade etmişlerdir. Bünyamin, öğretmenlerin kurumlarında çok deneyim kazandıklarını ve “bir terapi merkezi açabilecek kadar iyi duruma geldiklerini” ifade etmiştir (s.524-526).

3.6. VAKIFLARIN KURULUŞLARI

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından bazıları vakıflarının kurulma sürecinden ve bu süreçte karşılaştıkları sorunlardan bahsetmişlerdir.

3.6.1. İktisadi İşletme Kuruldu

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından ikisi (Bünyamin, Işık) vakfın iktisadi işletme kurduğunu bildirmişlerdir. Işık, iktisadi işletmenin kurulmasından sonra Emekli Sandığı

ve Sosyal Sigortalar Kurumu'na mensup olan ailelerin devlet yardımı alabildiklerini bildirmiştir.

Bünyamin, “şu anda bütün terapistlerin vesairenin maaşlarını diyim üyelerin terapi merkezine ilettikleri, ordan almış oldukları devlet yardımıyla karşılama imkanı buluyoruz” diyerek aldıkları devlet yardımıyla gerekli personeli istihdam edebildiklerini vurgulamıştır (s.96-99).

3.6.2. Devlele İşbirliği Yapıldı

Vakıf Çalışanlarından Bünyamin ve Işık, devlele işbirliği içinde olduklarını bildirmişlerdir. Işık, sivil toplum örgütü ile devletin iyi bir organizasyon içinde bulduklarını ifade etmiştir.

3.6.3. Bağış Alındı

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, “Buna yardım eden kuruluşlar tabi o profesyonel mutfağa mesela öztiryakiler bize vakıf olarak yaptı” diyerek vakfın kuruluş aşamasında bağış aldıklarını bildirmiştir (s.104-105). Işık, okul binası başta olmak üzere birçok şeyi bağış yoluyla aldıklarını bildirmiştir.

3.6.4. Bürokratik Engeller Aşıldı

Kendileriyle görüşme yaptığımız vakıf çalışanlarından ikisi (Işık ve Bünyamin) kuruluş aşamasında birçok bürokratik engelle karşılaştıklarını bildirmişlerdir. Vakıf çalışanlarından Işık, vakfın Maliye, Milli Eğitim ve Sigorta müfettişlerinin denetimlerine açık olduğunu ve sürekli denetlendiğini bildirmiştir.

3.6.5. Yerel Yönetimden Destek Alındı

Vakıf çalışanlarından Işık, Kaymakam ve Belediye başkanının her zaman çok destek olduklarını, çok “şanslı” bir bölgede olduklarını bildirmiştir (s.71-75).

3.6.6. Okul Devlete Devredildi

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, kurdukları okulu kısa bir zaman içinde devlete devrettiklerini bildirmiştir.

3.6.7. Öğretmenler Eğitime Alındı

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, okulu kurarken vakıf olarak “stajyer eğitim bursu” adıyla bir kurs açtıklarını ve okulda çalışacak öğretmenleri eğittikleri bildirmiştir (s.47-55).

3.6.8. Fiziki Şartları İyileştirildi

Vakıf çalışanlarından Işık, eskiden fiziki şartlarının çok kötü olduğunu, giderek bu şartları iyileştirdiklerini ve eğitime daha uygun bir atmosfere sahip olduklarını bildirmiştir.

3.7. İLERİYE YÖNELİK HEDEFLER

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından bazıları ileriye yönelik hedeflerinden bahsetmişlerdir. Bu hedefler şöyle sıralanmıştır:

3.7.1. Okul Açma

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından üçü (Işık, Fadime, Nasır) ileriye yönelik hedefleri arasında okul açmanın olduğunu bildirmişlerdir. Fadime, okulun çok büyük ihtiyaç olduğunu fakat önlerindeki en büyük engelin maddi engeller olduğunu bildirmiştir. Vakıf çalışanlarından Nasır ise okul için inşaat çalışmalarına başladıklarını ifade etmiştir.

3.7.2. Yatılı Kurum Açma

Vakıf çalışanlarından Işık ve Ahmet, ilerde yatılı kurum açmak istediklerini bildirmişlerdir. Işık, yatılı kurum açmak istediklerini, fakat kurumun denetimini devlete

vermeyi düşünmediklerini “cinsel tacizinden güvenliğine kadar devletin memuruyla yürüyebileceğimizi düşünmüyoruz” sözleriyle ifade etmiştir (s. 702-713).

3.7.3. İş Eğitim Merkezi Açma

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, Işık, Nasır, iş eğitim merkezi açmak istediklerini belirtmişlerdir. Bünyamin açacakları hizmet içi eğitim merkezinde kutu yapıştırma, galoş gibi işlerin olmayacağını “daha çağdaş daha kolay işler” olacağını bildirmiştir (s. 466-475).

3.7.4. Burs Verme

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, (inşallah ki paramız olsun böyle şeylere tabi gençlerin özel eğitime yöneltmek hatta ve hatta yine mecburi hizmet karşılığı yani yine bir devletin özel okulunda belli bir zaman çalıştıktan sonra, onlara bir eğitim bursu vermek filan gibi böyle bir proje var” diyerek ilerde burs vermek istediklerini, bunun için bir fon oluşturduklarını bildirmiştir (s.488-491). Kurulacak fonla üniversitede okuyan özel eğitimcileri destekleyeceklerini ve ilerde kendi kurumlarında istihdam edeceklerini ifade etmiştir.

3.7.5. Korumalı Yaşam Alanı Açma

Vakıf çalışanlarından Bünyamin, korumalı yaşam alanı açmak istediklerini bildirmiştir. Özürlü çocukları toplumdan izole etmemek için yaşam alanının şehir içinde olmasına dikkat edeceklerini bildirmiştir.

3.7.6. Çocukları İşe Yerleştirme

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Ahmet, ilerde “özellikle down sendromlu” çocukları işe yerleştirmeyi düşündüklerini, fakat şu anda okullarındaki çocukların yaşlarının küçük olduğunu bildirmiştir (s. 343-349).

3.7.7. Toplumun Bilinçlenmesini Sağlamak

3.7.7.a. Seminer Düzenlemek: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Ahmet, toplumu bilinçlendirmek için seminerler düzenleyeceklerini ifade etmiştir. Ahmet bunun için üniversitelerle ve yurt dışındaki sivil toplum örgütleriyle işbirliği içinde olduklarını bildirmiştir.

3.7.7.b. Ailelere Eğitim Kasetleri Hazırlamak: Vakıf çalışanlarından Işık, ileriye yönelik hedefleri arasında ailelere eğitim kasetleri hazırlamak olduğunu belirtmiştir. Işık, bu projeyi gerçekleştirdikleri zaman bekleme salonunda bekleyen ailelerin vakitlerini eğitim kasetlerini izleyerek daha iyi geçireceklerini ifade etmiştir.

3.7.7.c. Okullara Özürlüğü Anlatmak: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, ileride, orta dereceli okullara gidip, “sıkıcı olmadan” özürlüğü anlatmak istediklerini belirtmiştir (s. 568-571).

3.7.7.d. Türkiye’ye Bilgi Aktarmak: Vakıf çalışanlarından Işık, hedefleri arasında yurtdışındaki bilgilerin Türkiye’ye aktarılması olduğunu da belirtmiştir.

3.7.7.e. Üniversite Öğrencilerine Uygulama İmkânı Sağlamak: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Ahmet, ileriye yönelik hedefleri arasında “son sınıf psikoloji öğrencilerine” yönelik uygulama sağlamanın yer aldığını belirtmiştir (s. 283-288).

3.7.8. Okuldaki Çalışmaları Zenginleştirme:

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından bazıları okullarında ek çalışmalar yaparak çalışmalarını zenginleştirmek istediklerini ifade etmişlerdir. Bu çalışmalar şöyle sıralanabilir:

3.7.8.a. Drama Sınıfı Açmak: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Işık, özürlü çocuklar için drama sınıfı açmak istediklerini belirtmiştir.

Işık, dramanın, otistik çocukların soyut kavramları geliştirmeleri açısından önemli olduğunu ifade etmiştir.

3.7.8.b. Poliklinik Açmak: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, hem ileriye yönelik hedefleri arasında poliklinik açmak olduğunu, hem de müzik ve oyun alanı ile hastane atmosferinden uzak bir yer hedeflediklerini belirtmiştir.

3.7.8.c. Spor Çalışmalarını Arttırmak: Vakıf çalışanlarından Işık, vakıflarında spor çalışmalarını artıracaklarını ifade etmiştir. Işık, spor çalışmalarını arttırmak için spor akademisi ile işbirliği içine girdiklerini otistik çocuklara yönelik bir spor programı hazırladıklarını belirtmiştir.

3.7.8.d. Daha Fazla Terapi Yapmak: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, daha fazla terapi yapmak istediklerini, bunun için de yeni derslikler açmak istediklerini belirtmiştir.

3.7.8.e. “Entegrasyonu” Arttırmak: Kendisiye görüşme yapılan vakıf çalışanlarından ikisi (Işık ve Ahmet) ileriye yönelik hedefleri arasında “entegrasyonu” arttırmak olduğunu belirtmişlerdir (s. 318-323, 184-186). Vakıf çalışanlarından Işık, otistiklerin hiç olmazsa belli derslerde “normallerle entegre” olmalarını istediklerini bildirmiştir (s. 184-186).

3.7.8.f. Okulun Çevresini Düzenlemek: Vakıf çalışanlarından Işık, okulun çevresini düzenleyeceklerini, okul bahçesini de eğitim ortamı haline getireceklerini belirtmiştir.

3.8. VAKIFLARLA İLGİLİ SORUNLAR

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından bazıları çeşitli sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu problemler şöyle sıralanmıştır:

3.8.1. Vakfın Mali Problemleri Var

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından beşi (Işık, Erdi, Nasır, Bünyamin, Fadime) vakıflarında mali problemlerin yaşandığını bildirmişlerdir.

Vakıf çalışanlarından Işık, kendilerine çok başvuru olduğunu, bunun için eğitim odalarını attırmak istediklerini, fakat karşılığında mali problemlerin çıktığını ifade etmiştir. Bünyamin ise bir kitap hazırladıklarını fakat mali sıkıntılar yüzünden kitabı basamadıklarını bildirmiştir. Vakıf çalışanlarından Fadime ise vakfın bir şube açmak istediğini fakat mali problemler yüzünden açamadıklarını ifade etmiştir.

3.8.2. Özel Eğitimin Maliyeti Yüksek

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından ikisi (Erdi ve Işık), özürlü çocuğu olan ailelerin zorluklar yaşadıklarını çünkü eğitimin, fizyoterapinin, sağlık masraflarının çok yüksek bir maliyeti olduğunu ifade etmişlerdir.

3.8.3. Kültürden Kaynaklanan Koşullar

Vakıf çalışanlarından Fadime, ülkemiz koşullarının kötü olduğunu, kültürümüzün kendine has özelliklerinin ise bu koşulları daha da zorlaştırdığını ifade etmiştir. Fadime, ailelerin maddi imkansızlık, sağlık problemleri, okul bulamama gibi zorluklar yaşadığını, bunun yanında “toplumun kritik edici, anlayışsız tavır takınmasının” zorlukları arttırdığını bildirmiştir (s. 143-155).

3.8.4. Devlette Bürokratik Engeller Çok

Vakıf çalışanlarından Bünyamin, vakıf olarak bir iş yaptıkları zaman çok fazla bürokratik engelle karşılaştıklarını ifade etmiştir.

3.8.5. Milli Eğitim Bakanlığı İle İlgili Hususlar

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından bazıları Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili bazı hususları dile getirmişlerdir. Bu hususlar şöyle sıralanmıştır:

3.8.5.a. Okul Sıkıntısı: Vakıf çalışanlarından Işık, İstanbul'da okul sıkıntısı yaşadığını bildirmiştir. Okullarına İstanbul'un her semtinden öğrencilerin geldiğini ve büyük bir yığılma yaşandığını bildirmiştir. Işık, "mutlaka yeni okulların açılması lazım" diyerek bu sıkıntıların aşılması için okullar açılması gerektiğini bildirmiştir (s.806-816).

3.8.5.b. Ders Materyali Olmaması: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, eğitilebilir düzeydeki çocukların ders materyalinin bulunmadığını bildirmiştir.

3.8.5.c. Otistik Çocukların İş Eğitim Programının Olmaması: Vakıf çalışanlarından Işık, otistik çocuklara yönelik iş eğitim programı bulunmadığını, "öyle bir program olmayınca da iş eğitim okulu açamadıklarını" ifade etmiştir (s. 895-896).

3.8.5.d. Özel Eğitimci Sıkıntısı: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, özel eğitimci bulmakta sıkıntı çektiklerini, aldıkları eğitimcileri "hizmet içi eğitimle bir şekilde özel eğitimci" yaptıklarını ifade etmiştir (s. 591-597).

3.8.5.e. İş Eğitiminin Geliştirilmesi: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, okullarda iş eğitimi verilmesi gerektiğini, varolan iş eğitimlerinin yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

3.8.5.f. Okullar Her Şeyi Vakıflardan Bekliyorlar: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, milli eğitim okullarında bütün giderlerin vakıflar tarafından karşılandığını bildirmiştir. Işık, eskiden elektrik, su gibi giderleri karşıladıklarını fakat krizden sonra okulun donatımını, tefrişini yaptıklarını, eksik kadrolarını karşıladıklarını ifade etmiştir.

3.8.6.İstanbul'da Özel Eğitim Bölümü Yok

Vakıf çalışanlarından Bünyamin ve Erdi, İstanbul'da özel eğitim bölümü bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bünyamin, İstanbul'un özel eğitim bölümleri konusunda "bir şanssızlığı" olduğunu, Ankara'nın ise şanslı olduğunu ifade etmiştir (s. 538-541).

Erdi ise İstanbul'da özel eğitim bölümü olmamasını “acı” bir olay olarak değerlendirmiştir (s. 403-406).

3.8.7. Konuşma Uzmanları

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından bazıları konuşma terapistleği ile ilgili bazı sorunlara değinmiştir. Bu sorunlar şöyle sıralanmıştır:

3.8.7.a. Konuşma Uzmanı Yok: Vakıf çalışanlarından Nasır ve Bünyamin, konuşma uzmanı sıkıntısı yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

3.8.7.b. Konuşma Terapistleri Yurtdışından Gelme: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, konuşma terapistlerinin yurtdışından geldiğini, ağırlıklı olarak Bulgaristan göçmenleri olduğunu bildirmiştir.

3.8.7.c. “İşin Ehli Olmayan İnsanlar Konuşma Terapistliğı Yapıyor”: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Ahmet, İstanbul'da bir çok kişinin eğitimini almamasına rağmen konuşma terapisi yaptığını ifade etmiştir (s. 262-267).

3.8.8. Özürlüler ve İş

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından bazıları özürlülerin çalışmasıyla ilgili sorunlara değinmişlerdir. Bu sorunlar şöyle sıralanmıştır:

3.8.8.a. “Zihin Özürlülerin Ürettiklerinin Ticari Değeri Yok”: Vakıf çalışanlarından Bünyamin, Türkiye'de zihin özürlülerin ürettiklerinin değeri olmadığını, işlerin “bir iş yapıyoruz gözüktürecek işler” olduğunu ifade etmiştir (s. 440-446).

3.8.8.b. Türkiye'nin Koşulları Özürlü Çalıştırmaya Uygun Değil: Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından ikisi (Bünyamin ve Fadime), Türkiye'de özürlülerin çalışması için alt yapının oluşmadığını ifade etmişlerdir. Fadime “ancak çok iyi bildiğimiz bir kişinin yanına yerleştirebiliriz” diyerek şartların uygun olmadığını bildirmiştir (s. 430-431).

Bünyamin, özürlüyü işe yerleştirmek için işverenin “bir gönül bağı içinde olması gerektiğini” çünkü Türkiye’nin ekonomik şartları içinde insanların işten çıkarıldığını, özürlüyü çalıştırmanın daha zor olduğunu ifade etmiştir (s. 678-680).

3.8.8.c. Aileler Çocuklarını Yanlarında Çalıştırıyorlar: Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, vakıflarına devam eden ailelerden bir kısmının esnaf olduğunu ve özürlü çocuklarını yanlarında çalıştırdıklarını ifade etmiştir.

3.9. VAKIFLAR ve DEVLET

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından bazıları vakıfların devletle ilgili bazı problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu problemler şöyle sıralanmıştır.

3.9.1. Devlet Vakıfların Etkin Olmasından Korkuyor

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, “devletin milli eğitimle okullarda çalışanları sadece bana bunu al, bana bunu al, bana bunu getir gibi koruma derneği gibi görmüşler” diyerek devletin vakıfları koruma derneği gibi gördüğünü ifade etmiştir (s.722-724). Işık, devletin vakıflara okulun işlerini yaptırdığını ve masrafları vakıflara çıkardığını ama okulun yönetimine katmak istemediğini bildirmiştir. Işık, vakıf olarak artık okulun idaresinde rol almak istediklerini ve bunun için mücadele ettiklerini ifade etmiştir.

3.9.2. Devlet Yatılı Kurumların Denetimini Vakıflara Vermeli

Vakıf çalışanlarından Işık, yatılı kurum açmak istediklerini fakat bu kurumların denetimlerinin vakıflarda olması gerektiğini ifade etmiştir. Işık, yatılı kurumda çalışacak kişilerin çok iyi eğitilmiş olması gerektiğini, bunun “devletin memuruyla yürüyebileceğini düşünmediklerini” ifade etmiştir (s. 702-713).

3.9.3. Devlet Özürlü Çalıştırmayı Teşvik Etmeli

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, “devletin iş vergisi” ile engelli çalıştırmayı teşvik edebileceğini bildirmiştir (s. 708-711).

3.9.4. Devlet Atama Yapamıyor

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Bünyamin, okullarda uzman personel eksikliği olduğu, buna rağmen devletin Maliye Bakanlığı’nın vize vermemesi, kadro eksikliği gibi gerekçelerle atama yapmadığını ifade etmiştir.

3.9.5. Devlet Hakkımız Olan Parayı Vermiyor

Vakıf çalışanlarından Işık, hakları olan S.S.K. ve Emekli Sandığı paralarını alamadıklarını, “devletin bu parayı vermemek için her şeyi kullandığını” ifade etmiştir. Işık, altı aydır sadece bir öğrencinin parasını alabildiklerini bildirmiştir (s.785-789).

3.9.6. Devlet Artık Sivil Toplum Örgütlerinin Öne Çıkması Gerektiğini Görüyor

Çalışmamıza katılan vakıf çalışanlarından Işık, devletin Avrupa Birliği’ne girebilmek için artık sivil toplum örgütlerine daha fazla önem verdiğini ifade etmiştir.

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

Bu bölümde, bulgulardan elde edilen vakıf çalışanlarının görüşlerinin yorumu, olası nedenler ve literatürle karşılaştırmalar yer almaktadır.

Kendileriyle görüşme yapılan vakıf çalışanları, vakıfları bünyesinde verdikleri değişik hizmet türlerinden bahsetmişlerdir. Bazı vakıf çalışanları zihin özürlü ve otistik çocukların ailelerine yönelik aile eğitimi verdiklerini ifade etmişlerdir. Fakat vakıf çalışanlarının aile eğitimi diye nitelendirdikleri çalışmaların birbirinden farklı çalışmalar olduğu görülmektedir. Ailelerden gelen soruların cevaplanması, ailelerin başka yerlere (kurumlara, psikologlara, vb) yönlendirilmesi, ders bitiminde ailelere bilgi verilmesi ve evde tekrar yapmalarını istemek aile eğitimi olarak değerlendirilmiştir. Oysa kaynaklara bakıldığında aile eğitiminin, aile bireylerinin çocuklarının gelişim ve eğitim sürecine katılımını sağlamak amacıyla düzenlenen, ailelerin, çocuklarını sağlıklı biçimde yetiştirebilmeleri için geliştirilmiş, düzenlenmiş etkinlikler olduğu görülmektedir (Becher, 1983). Bir vakıf çalışanı aile eğitimini belli özür guruplarına yönelik yaptıklarını, bir vakıf çalışanı da belli yaş guruplarına yönelik aile eğitimi yaptıklarını bildirmişlerdir. Bundan hareketle vakıfların aile eğitimine yönelik bir programları olmadığı, aile eğitimini sistemli bir program dahilinde yapmadıkları söylenebilir. Anadolu Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırmada da benzer bir sonuç ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan 117 kurum ve kuruluşta aile eğitimi verildiği ortaya çıkmış fakat bunun düzenli bir programı olmadığı belirtilmiştir (D.P.T. 1992).

Vakıf çalışanlarından bazıları vakıflarında psikolojik destek çalışmaları yaptıklarını bildirmiş ve bu çalışmaların faydalı olduğunu söylemişlerdir. Bir vakıf çalışanı geçmişte yapılan psikoterapi çalışmalarıyla kendilerini daha iyi hissettiklerini ve özürlü çocuk sahibi olmayı daha kolay kabul ettiklerini ifade etmiştir. Fakat vakıf çalışanları psikolojik destek çalışmalarını çok faydalı bulmalarına rağmen devam ettirememişlerdir. Akkök (1992) ve Philips (1985) özürlü çocuğa sahip aileler için psikolojik danışmanlık ya da doğrudan sağaltım amaçlı çalışmaların gerekli olduğunu,

aile bireylerine yönelik yapılan psikoterapi çalışmalarının da yararlı olacağını bildirmişlerdir.

Kendisiyle görüşme yapılan iki vakıf çalışanı özürülülerin işe yerleştirilmesiyle ilgili görüş bildirmişler ve vakıflarında yerleştirme çalışması yaptıklarını fakat yaptıkları çalışmaları yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir. Görüşmeler sırasında, işe yerleşen öğrencilerin sayılarının çok az olduğu üzerinde durulmuş ve bu sayının artması gerektiği söylenmiştir. Fakat aynı vakıf çalışanları vakıf olarak bunun için herhangi bir çalışma yapmadıklarını ve bundan önce yapılan işe yerleştirme çalışmalarının da “hasbelkader” başladığını ifade etmişlerdir. Ayrıca vakıf çalışanları işe yerleştirdikleri az sayıda öğrenciyi takip etmediklerini bildirmişlerdir. Bütün bu görüşler değerlendirildiğinde vakıf çalışanlarının, özürülülerin işe yerleştirmeleriyle ilgili bilgilerinin yeterli olmadığı ve işe yerleştirme ile ilgili sistemli bir yol izlemedikleri söylenebilir.

Vakıf çalışanları vakıflarında zihin özürülü ve otistik bireylere sağladıkları çeşitli eğitim hizmetlerinden bahsetmişlerdir. Vakıf çalışanlarının verdiği bilgiler doğrultusunda vakıflarda ağırlıklı olarak bireysel ve grup eğitimi verildiği söylenebilir. Ayrıca vakıf çalışanları başka eğitimlerden de bahsetmişlerdir. İki vakıf çalışanı okullarında iş eğitimi verdiklerini bildirmişlerdir. Fakat iş eğitimi için sadece “iyi durumda olan çocukları” aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu görüşler doğrultusunda vakıfların, iş eğitimi konusunda takip ettikleri bir programın olmadığı söylenebilir.

Bir vakıf çalışanı okullarında çalışan öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesiyle ilgili bilgi vermiştir. Vakıf çalışanı, özel eğitimci olmayan öğretmenlere toplantılar yaparak eğitim verdiklerini söylemiştir. Vakıf çalışanı, bu eğitimin vakıfta görevli bir tıp doktoru tarafından verildiğini bildirmiştir. Powers (1983), öğretmenlere sağlanan hizmet içi eğitimin önemli olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerin uygun ve yeterli eğitim verebilmeleri için hizmet içi eğitimin bile yeterli olmayacağını, ayrıca destek hizmet türlerinin de öğretmene yardımcı olmak için kullanılmasının uygun olduğunu belirtmiştir. Bu görüşler doğrultusunda öğretmenlere verilen eğitimin hizmet içi eğitim olmadığı, vakıf çalışanlarının özel eğitim ve hizmet içi eğitimle ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu söylenebilir.

Kendileriyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından bazıları vakıf okullarıyla ilgili bilgiler vermişlerdir. Vakıf çalışanları, okullarının fiziki yapısı, okulların idari yapısı ve personel hakkında bilgiler vermişlerdir. Vakıf çalışanlarından bazıları okullarında belirli özür gurubuna hizmet verdiklerini ifade etmişlerdir. Bir vakıf sadece otistik çocuklara hizmet verirken, diğer bir vakıf sadece zihin özürlü çocuklara hizmet vermektedir. Bu okullarda benzer özüre sahip çocuklar sürekli aynı ortamda beraber olmaktadır. Bu durum vakıfları kuran kişilerin de benzer özüre sahip çocuk aileleri olmalarından ileri gelmektedir.

Vakıf çalışanları ayrıca okullarında çalışan personelle ilgili bilgiler vermişlerdir. Vakıf okullarında çalışan personele bakıldığında özel eğitim okulları olmasına rağmen özel eğitim öğretmenlerinin sayısının çok az olduğu görülmektedir. Vakıf çalışanları, okullarında çalışan personelin çok kaliteli olduğunu bildirmişlerdir. Fakat bu personellerin arasında özel eğitimci olamaması dikkat çekicidir.

Kendisiyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından bazıları vakıflarından hizmet alan ailelerin özelliklerine ilişkin bilgiler vermişlerdir. Vakıf çalışanları, ağırlıklı olarak ailelerin çocuklarına karşı tutumları ve ailelerin ekonomik durumları ile ilgili bilgiler vermişlerdir. Vakıf çalışanları genelde ailelerin çocuklarına karşı olumsuz tutum içinde olduklarını bildirmişlerdir. Vakıf çalışanlarının sözünü ettikleri, “ilgisiz, sert davranan, aşırı koruyucu” gibi tutumların ailelere sağlanan eğitimlerle değiştirilebileceği düşünülebilir. Akkök, (1984) özürlü ailelerine sağlanan eğitimlerin onların çocuklarına karşı tutumlarında olumlu değişiklikler yaptığını bildirmiştir. Vakıf çalışanları ailelerin çocuklarına karşı tutumlarını değiştirmeye yönelik herhangi bir çalışmadan bahsetmemişlerdir.

Vakıf çalışanlarının ailelere ilişkin sözüne bir başka özellik ise ailelerin maddi durumlarının yetersiz oluşudur. Vakıf çalışanları, vakfın, maddi olanakları yeterli olmayan ailelere ücretsiz hizmet verdiğini ve maddi yardım yaptığını ifade etmişlerdir.

Kendileriyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından bazıları vakıflarından hizmet alan zihin özürlü ve otistik çocukların özelliklerinden bahsetmişlerdir. Vakıf çalışanları vakıf okullarından eğitim alan öğrencilerin olumlu ve olumsuz özelliklerinden bahsetmişlerdir.

Bazı vakıf çalışanları öğrencilerin olumlu özelliklerinin bulunduğunu, öğrencilere fırsatlar vererek bu özelliklerini geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bazı vakıf çalışanları da öğrencileri “huysuz, hırçın, çabuk unutan” şeklinde tanımlamış ve bu özelliklerin eğitimi daha zor hale getirdiğini ifade etmişlerdir. Bu görüşler değerlendirildiğinde, vakıf çalışanlarının özürlü çocukların özellikleri, öğrencilerin davranış problemleri olabileceği ve bu davranış problemleriyle baş etmenin yollarıyla ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu düşünülebilir.

Kendileriyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından bazıları okullarında çalışan öğretmenlere ilişkin bilgiler vermişlerdir. Vakıf çalışanlarının ortak görüşü, okullarındaki özel eğitim öğretmeni eksikliği olmuştur. Vakıf çalışanları, okullarında çalışan öğretmenlerin özel eğitim öğretmeni olmadığını fakat özel eğitime yakın branşlardan olduklarını ve çok deneyimli olduklarını ifade etmişlerdir. Vakıf çalışanlarının verdikleri bilgiler doğrultusunda, okulda özel eğitim öğretmenlerinin olmayışının okullardaki çalışmaları zorlaştırdığı düşünülebilir. Özellikle davranış problemleri gibi durumlarda özel eğitim öğretmenin bu problemleri aşmada yardımcı olacağı düşünülebilir.

Kendileriyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından bazıları vakıflarının ileriye yönelik hedefleri ile ilgili bilgiler vermişlerdir. Vakıf çalışanlarının hedefleri okul açma, yatılı kurum açma ve iş eğitim merkezi açma konularında yoğunlaşmıştır.

İki vakıf çalışanı, çocuklarının kendilerinden sonra kim tarafından bakılacağına ilişkin sıkıntıları olduğunu bildirmişlerdir. Vakıf çalışanları bunun için yatılı kurumlara ihtiyaç duyulduğunu ve yatılı kurum yapmayı hedeflediklerini ifade etmişlerdir. Vakıf çalışanlarının en çok gündeme getirdikleri hedeflerden biri de iş eğitim merkezleri açma ile ilgili olmuştur. Vakıf çalışanları, iş eğitim merkezlerinde eğittikleri özürhüleri daha kolay işe yerleştirebilecekleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Başbakanlık Özürhüleri İdaresi Başkanlığı (1999) tarafından yapılan bir araştırmada da benzer bir sonuç ortaya çıkmıştır. Araştırmada 194 derneğe ilişkin bilgiler toplanmıştır. Derneklerin hedeflerine ilişkin cevaplar incelendiğinde derneklerin çoğu “istihdam sorununun giderilmesi, korumalı işyerlerinin artması”nı hedef olarak belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan vakıflardan biri araştırma henüz devam ederken iş eğitim merkezini açmış ve birkaç ay içerisinde 12 zihin özürlü bireyi işe yerleştirmiştir. Bu durum, vakıfların, amaçlarını gerçekleştirmek için zaman kaybetmeden çalıştıklarını göstermiştir.

Kendileriyle görüşme yapılan vakıf çalışanlarından bazıları, vakıfların yaşadığı bazı problemlerden bahsetmişlerdir. Vakıf çalışanları ağırlıklı olarak mali problemlerden, bürokratik zorluklardan ve Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili hususlardan bahsetmişlerdir.

Vakıf çalışanları, okutulacak ders materyallerinin bulunmadığını, kendilerinin materyal hazırlamak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bir vakıf çalışanı, özel eğitim öğretmeni sıkıntısı çektiklerini, bunun en önemli sebebinin de İstanbul'da üniversitelerde Özel Eğitim Bölümü olmaması olduğunu bildirmiştir.

4.1. Öneriler

Araştırmanın bulguları doğrultusunda uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik şu önerilerde bulunulabilir.

4.1.a. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Zihin özürlü ve otistik öğrencilere hizmet veren vakıflarda özel eğitim öğretmenin görevlendirilmelidir.
2. İşe yerleştirme çalışması yapan vakıflar, işe yerleştirme çalışmasından önce öğrencileri sistemli bir eğitimden geçirmeli ve işe başladıktan sonra öğrencilerini izlemelidir.
3. Vakıflar, çocuklarına karşı olumsuz tutum içinde olan ailelere yönelik tutum değiştirme programları düzenlemelidir.
4. Vakıflar, ailelerin eğitilmelerine yönelik olarak sistematik bir biçimde aile eğitim programları uygulamalıdır.

4.1.b. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Çalışmanın genellenebilmesi için, araştırma diğer vakıflarla da yapılmalıdır.
2. Vakıflardan hizmet alan ailelerin, vakıf çalışmalarına yönelik görüşleri değerlendirilebilir.

EKLER

<u>Ek</u>		<u>Sayfa</u>
Ek 1	Sözleşme.....	71
Ek 2	Örnek Görüşme Formu Bölümleri.....	72
Ek 3	Sonda Soruları.....	76

EK 1

Sözleşme

Sevgili vakıf üyesi,

Öncelikler görüme için bana zaman ayırmanıza teşekkür ederim.

Bu araştırmayı İstanbul'da çalışmalarını sürdüren vakıfların özel gereksinimli çocuklara yönelik yaptıkları çalışmaları incelemek amacıyla yapıyorum. Buna yönelik görüş ve önerileriniz benim çalışmamın temelini oluşturmaktır.

Vakıfların özel gereksinimli çocuklara yönelik çalışmaları konusundaki görüş ve önerilerinizi almak için, sizinle kişisel olarak görüşmeler yapmayı planlıyorum. Görüşmemiz sırasında konuşmamızın bölünmemesi ve sizden rica ettiğim sürenin aşılmaması için teyp kaydı yapmak istiyorum. Ancak teyp kayıtlarında yer alan görüş ve yorumlarınız sadece bilimsel veri olarak kullanılacak ve grup verisine dönüştürüldükten sonra kayıtlar silinecektir.

Araştırma verileri siz istediğiniz taktirde size tarafımca ulaştırılacaktır.

Görüşmemin kaydını iki araştırmacının dışında kimsenin dinlemeyeceğine ve verdiğiniz bilgilerden dolayı size hiçbir şekilde rahatsızlık vermeyeceğime söz veriyorum.

Tüm bu açıklamaları okuyarak, sizin bu çalışmaya gönüllü katıldığınıza ve benim de verdiğim sözleri tutacağıma dair bu sözleşmeyi imzalamamızın uygun olacağını düşünüyorum.

Görüşen

Sezgin Kartal

Görüşülen

EK 2

Çocukları işe yerleştiriyor musunuz?	673 674 675 676 677	En son sormak istediğim , biraz girdik, işe yerleştirmeye ilgili olarak. az önce bahsettiğiniz birkaç çocuğunuz var değişik yerlerde çalışan. Bu aşamada neler yapıyorsunuz? Şu anda yaptığımız işe yerleştirme ile ilgili çalışmalar?	
Herkes işten çıkartılıyor.	678 679 680 681	Dediğim gibi işe yerleştirmek için bir defa işverenin bir gönül bağı içinde olması lazım bu konuyla ilgili olarak. halbuki şu an insanlar , ülkenin iktisadi şartlarında işten çıkartıyorlar.	
Herkes engelli çalışma sorumluluğundan kaçıyor.	682 683 684 685 686 687 688 689 690 691	Normalde Türkiye'nin genelinde maalesef engelli çalıştırmak , başına bela almakla ilgili eşdeğer. Şu kadarını söylüyim çok haksız değiller. Yani ben o insanları eleştirmiyorum. Şahsen ben yani küçük bir sanayiciyim, birtakım makinalarım var vesaire filan falan. Ama şimdi ben o makinelerin başında zihinsel engelli veyahutta ne bileyim görme engelli bir insanı al bunu çalıştır derler ise ben bunun sorumluluğundan kaçmaya çalışırım açıkçası. Yani enteresandır engellilerle ilgili bir vakıf başkanı olmama rağmen ben bunu açıkça itaraf ediyorum. Ha bunu cezası da hafifse ben bunu cezasını da öderim engelli çalıştırmam.	Gerekli şekilde eğitim alırsa risk azalmaz mı?
İşin engelliye uygun olması lazım	692 693	Dolayısıyla bir defa işin uygun olması lazım. Yani bunu işte her sanayi kuruluş bilmemin şu kadar işçi olacaktır filan , yani engelli olacaktır diye	

	694	bu şey yani , bu, bu ,bu garip bir uygulama. Yani bu sanayici müsait mi	
	695	buna, o sektör engelli istihdam etmeye. Yani siz görme engelli bir insanı	
	696	gidip santral memuru yaparsınız. Çok ta başarılı bir şekilde yapar bunu.	
	697	Ama netice itibariyle işitme engelli bir erişkini risk yaratacak bir işte	
	698	çalıştırmanız o kadar kolay değil. Hele zihinsel engelli birini. Çünkü bunu	
	699	için bir alt yapı oluşturmak lazım.	
	700		
Önce diğer insanları	701	Bir defa bunu yapmadan evvel tüm işçilerinizi, tüm personelinizi bu özel	Çevreden başlamak gerektiğinin bilinmesi çok güzel.
eğitmek gerek.	702	insanla ilgili olarak eğitmenizi, eğitmeniz gerekiyor. Ve insanların ona	
	703	tolerans göstererek işini devan ettirmesini sağlamak gerekiyor.	
	704		
Özel sektör sıcak bakmaz.	705	Özel sektör pek sıcak bakmaz. Yani özel sektör acımasız bu konuda. Ve	
	706	büyük ölçüde haklıdır.	
	707		
Devletin engelli çalıştırmayı	708	Ama bunu bir takım teşviklerle filan yapabilmek mümkün. Devletin iş	
teşvik etmesi lazım	709	vergisi mümkün. Tabi bu gene şartlar içinde yani bu istihdam politikaları,	
	710	insanlar işen çıkartılırken edilirken falan filan gel bu engelliye işe al demek	
	711	o kadar kolay değil.	
	712		
Dört çocuğu part time işe	713	Evet dediğim gibi yerel gaztede insanların çok deneyimli , çok toleranslı,	İşe yerleştirilenler çok az.
yerleştirdik	714	çok hoşgörülü olduğu bir ortam içinde 4 çocuğumuzu işe yerleştirdik.	

	715	Haftanın belli günlerinde part taym çalıştırabiliyoruz.	
	716		
	717	Bu süreçten bahsedebilir misiniz? Nasıl oldu?	
	718		
	719	Yani o süreç nasıl oldu. O süreç çok enteresan yani.	
	720		
İşe yerleştirilen sadece dört öğrenci mi var?	721	4 öğrenci var başka yok mu?	
	722		
	723	Evet, evet, evet. Yani şöyle oldu. Dediğim gibi hasbelkader o şeyin, o	
	724	yerel bir gaztenin genel koordinatörünün eşi bizimde eğitimcimiz. Yani	
	725	bizimle beraber olmaya başladığında bekardı. Daha sonra evlendi. Eşi de	
	726	sağolsun bizim çalışmalarımızı gördü. Bunun bir sorun olduğunu,	
	727	olduğuna kanaat getirdi vesaire filan. Ya dedi acaba ben de 3-4 kişi	
	728	çalıştırabilir miyim dedi. Ona göre emir verdi, ona göre paketleme	
	729	servisini organize etti. Ona göre şunu yaptı, ona göre, ona göre,	
	730		
%50 üretim yapıyorlar.	731	haa çok üretken bu çocukların yaptığı iş çok üretken , yani çok fazla	%50 nasıl hesaplanmış.
	732	üretken değil ama en azından % 50 şey verebiliyor yani söyleyin, üretim	
	733	yapabiliyorlar yani bu çocuklar.	
	734		
İnsanları ikna etmek lazım.	735	Tamam yani bunu tenessül edebilecek bunu özele çevirebilecek bir şirket	

Ek 3

Sonda Soruları

1. Vakfınızda hangi hizmetler verilmektedir?
2. Vakfınızda aile eğitimi yapılıyor mu?
 - 2.1. Aile eğitiminin kapsamı nedir?
 - 2.2. Aile eğitiminin yapılmasının en önemli nedenleri nelerdir?
 - 2.3. Aile eğitimi ne sıklıkla yapıyorsunuz?
 - 2.4. Aile eğitimi hangi konuları içeriyor? (cinsel eğitim, davranış kontrolü)
 - 2.5. Aile eğitiminin içeriği nelere göre belirleniyor?
 - 2.6. Aile eğitimi ne şekilde yapıyorsunuz? (sözlü, yazılı materyal kullanma)
 - 2.7. Yapılan etkinliklerle ilgili olarak ailelerden nasıl dönüt alıyorsunuz?
3. Vakfınızda çocuklara eğitim desteği veriliyor mu?
 - 3.1. Verdiğiniz eğitimin kapsamı nedir?
 - 3.2. Eğitimleri ne sıklıkla yapıyorsunuz?
 - 3.3. Eğitimleri ne şekilde veriyorsunuz? (grup, bireysel)
 - 3.4. Verdiğiniz eğitime ilişkin öğrencilerden nasıl dönüt alıyorsunuz?
4. Vakfınız panel-sempozyum düzenliyor mu?
 - 4.1. Kimlere yönelik sempozyum düzenliyorsunuz?
 - 4.2. Sempozyum düzenleme nedenleri nelerdir?
 - 4.3. Sempozyumları ne sıklıkla düzenliyorsunuz?
 - 4.4. Sempozyumlarda hangi konuları işliyorsunuz?
 - 4.5. Sempozyumlara ilişkin olarak nasıl dönüt alıyorsunuz?
5. Vakfınız uzman yetiştirmeye yönelik hizmetler veriyor mu?
 - 5.1. Uzmanlara yönelik ne tür hizmetler veriyorsunuz?
 - 5.2. Uzman yetiştirmeyi nasıl yapıyorsunuz?
 - 5.3. Eğitimleriniz hangi uzmanlara yönelik oluyor?
 - 5.4. Eğitimlerinizi kimler veriyor?
 - 5.5. Eğitimlerinizi alan uzmanlar nerelerde çalışıyor?
 - 5.6. Eğitimlerden sonra katılımcılardan nasıl dönüt alıyorsunuz?
6. Vakfınız burs-parasal yardım sağlama hizmeti veriyor mu?
 - 6.1. Kimlere burs veriyorsunuz?

6.2. Burs verme nedeniniz nedir?

6.3. Burslarınızı ne sıklıkla ve ne süreyle veriyorsunuz?

7. Vakfınızın okul açma çalışmaları var mı?

7.1. Kimlere yönelik okul açıyorsunuz?

7.2. Okul açmaya nasıl karar veriyorsunuz?

7.3. Açtığınız okul sayısı nedir?

7.4. Okulları hangi semtlerde açıyorsunuz ve yer konusunda nasıl karar veriyorsunuz?

7.5. Okullarınızdaki öğretmenlerden biraz bahseder misiniz? (Nereden mezun, kaç yıllık öğretmen)

7.6. Okullarda çalışan öğretmenlere hizmet-içi eğitimleri için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

8. Vakfınız işe yerleştirme çalışmaları yapıyor mu?

8.1. Kimleri işe yerleştirme çalışmaları yapıyorsunuz?

8.2. Hangi işlere yerleştiriyorsunuz?

8.3. İşe yerleştirilecek kişileri nasıl belirliyorsunuz?

8.4. İşleri nasıl belirliyorsunuz?

8.5. İşe yerleştirmeden önce işe hazırlık için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

8.6. İşe yerleştirdikten sonra ne tür izleme çalışmaları yapıyorsunuz? Bu çalışmaları ne sıklıkla yapıyorsunuz?

8.7. İşe yerleştirilen çocukların ailelerine yönelik herhangi bir çalışma yapıyor musunuz?

KAYNAKÇA

- “AAMR/American Association on Mental Retardation. Mental Retardation: Definition, Classification and Systems of Supports (9th Edition) Washington, DC, 1992” Süleyman Eripek. **Zihinsel Engelli Çocuklar**. 2. Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. 1996, s. 9’deki alıntı.
- Akkök, Füsün. “Davranışsal Yaklaşım Dayalı Anne-Baba Rehberliğinin Öğretilebilir Çocukların Özbakım Becerilerinin Gelişimine Etkisi”. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, 1984.
- “Akkök, F., Aşkar, P., Karancı, N. Özürlü Bir Çocuğa Sahip Anne-Babalardaki Stresin Yordanması. Özel Eğitim Dergisi. 1 (2), 8-12. 1992” Nevin Eracar. **Bir Otistikle Yaşamak**. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995.
- “Babbie, E. The Practice of Social Research. Belmont, CA: Wadsworth, 1995.” B.L. Berg, **Qualitative Research Methods for the Social Scienses**. Boston: Allyn and Bacon, 1998.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. **Özürlülere Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar Rehberi**. Ankara, 2000b.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. **Özürlülere Yönelik Olarak Hizmet Veren Dernekler Araştırması**. Ankara, 1999.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. **Özürlülere Hizmet Veren Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurum ve Kuruluşları İşbirliği ve Koordinasyon Toplantıları Sonuç Raporları**. Ankara, 2000a.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. **Çağdaş Toplum Yaşam ve Özürlüler. I.Özürlüler Şurası Kararları**. Ankara, 1999.

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Çağdaş Toplum, Yaşam ve Özürlüler. I. Özürlüler Şurası. **Komasyon Raporları Genel Kurul Görüşmeleri.** Ankara, 1999.

Batu, Sema E. **Özel Gereksinimli Çocukların Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesinde Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları; No. 1242, 2000.

“Becher, Rhoda Mc Shane. Parent Education. Encyclopedia of Education Research. New York:1983” Ülkü Üstünoğlu, Okulöncesi Dönemdeki Aile Eğitiminde Benimsenebilecek Farklı Yaklaşımlar. Anadolu Üniversitesi. **Eğitim Fakültesi Dergisi.** C.4, s. 1-2, 1991.

Berg, B.L. **Qualitative Research Methods for the Social Sciences.** Boston: Allyn and Bacon, 1998.

D.P.T. **Zihin Engelliler Alt Çalışma Grubu Raporu.** Engelliler için Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi. 1992.

“Denzin, N.K. The Research Act. New York: McGraw-Hill.” B.L. Berg, **Qualitative Research Methods for the Social Sciences.** Boston: Allyn and Bacon, 1998.

Eripek, S. **Zihinsel Engelli Çocuklar.** 2. Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1996.

“Fitzgerald, J.D. ve Cox, S.M. Research Methods in Criminal Justice. Chicago: Nelson-Hall, 1987.” B.L. Berg, **Qualitative Research Methods for the Social Sciences.** Boston: Allyn and Bacon, 1998.

“Fontana, A. ve Frey, J.H. Interviewing: The Art of Science, Thousand Oaks: Sage, 1994.” B.L. Berg, **Qualitative Research Methods for the Social Sciences.** Boston: Allyn and Bacon, 1998.

“Frankfort-Nachmias, C., Nachmias, D. Research Methods in the Social Sciences. New York: St.Martin’s Press. 1996.” B.L. Berg, **Qualitative Research Methods for the Social Sciences**. Boston: Allyn and Bacon, 1998.

“Gorden, R.L. Interviewing, Chicago: Dorsey Press, 1987.” B.L. Berg, **Qualitative Research Methods for the Social Sciences**. Boston: Allyn and Bacon, 1998.

İstanbul Çocuk Raporu. **1.İstanbul Çocuk Kurultayı**. İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000.

Kayaalp, Vural İ. **Otizm ve İletişim Problemi Olan Çocukların Eğitimi**. İstanbul: Evrim Yayınevi, 2000.

Kırcaali-İftar, G. **Özel Eğitim**. İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi. 1998.

Korkmaz, B. **Yağmur Çocuklar. Otizm Nedir?** İstanbul: Doğan Kitap, 2000.

“Leedy, P. Practical Research: Planning and Desing. New York: Macmillan, 1993.” B.L. Berg, **Qualitative Research Methods for the Social Sciences**. Boston: Allyn and Bacon, 1998.

M.E.B. **Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**. Ankara: Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2000.

“Niseviadomy, R.M. Foundation of Nursing Research. Norwalk, CT: Appleton and Lange, 1993.” B.L. Berg, **Qualitative Research Methods for the Social Sciences**. Boston: Allyn and Bacon, 1998.

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu. **Resmi Gazete**, Sayı: 18192 (Mükerrer) 12 Ekim 1983.

Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. **Resmi Gazete**, Sayı: 23011 (Mükerrer), 6 Haziran 1997.

Özsoy, Y., M. Özyürek, S. Eripek, **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar "Özel Eğitime Giriş"** Ankara: Karatepe Yayınları, 1994.

Öztürk, M.O., **Ruh Sağlığı ve Bozuklukları**. Yenilenmiş 5.Basım. Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 1994.

"Philips, K.M. Parents as Partners: Developing Support Groups. Teaching: Behaviorally Disordered Youth. 29.36. 1985." Eracar, N. **Bir Otistikle Yaşamak** Ankara: T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995.

"Powers, D.A. Mainstreaming and the Inservice Education of Teacher. Exceptional Children, 49, 5: 146-156, 1983." Batu, Sema E. **Özel Gereksinimli Çocukların Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesinde Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları; No. 1242, 2000.

Sucuoğlu, B. **Özürü Çocukların Aileleriyle Yapılan Çalışmalar. Farklılıkla Yaşamak**. Psikologlar Derneği Yayınları. 1997.

Turan, İ., **"Üç Sempozyum. Sivil Toplum Kuruluşları"**. Tarih Vakfı. İstanbul, 1998.

4721 Sayılı **Türk Medeni Kanunu**. İkinci ve Üçüncü Bölüm. Dernekler ve Vakıflar. Kabul Tarihi: 22.11.2001

Tustin, D. R. "The Effects of Advanced Notice of Activity Transition on Stereotypic Behavior", **Journal of Behavior Analysis**, 1995, 28, 91-92.

Yıldırım, A. ve Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayınevi, 1999

Uzuner, Y., "Niteliksel Araştırma Yaklaşımı", **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İlkokul Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı. Eskişehir, 1999.